

“ลูกจีนรักชาติ”: สำนึกประวัติศาสตร์และนิยามประชาธิปไตย (The Patriotic Thai-born Chinese: Their Historical Consciousness and Defined Democracy)

สิทธิเทพ เอกสิทธิพงษ์¹
Sittithep Eaksittipong

บทคัดย่อ

การศึกษาเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมืองในปัจจุบันระหว่างพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) กับแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ส่วนมากมักเป็นการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่ม นปช. หรือกลุ่มคนเสื้อแดงขณะที่การศึกษาเกี่ยวกับกลุ่ม พธม. หรือกลุ่มคนเสื้อเหลืองกลับมีจำนวนน้อยนอกจากนี้การศึกษาเกี่ยวกับคนทั้งสองกลุ่มมักเป็นการศึกษาในเชิงเศรษฐกิจการเมืองโดยมองว่าความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการเมืองในสังคมไทยเป็นปัจจัยผลักดันให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชนชั้นกลางซึ่งเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ของกลุ่ม พธม. กับชนชั้นกลางระดับล่างซึ่งเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ของกลุ่ม นปช.

บทความนี้มุ่งศึกษากลุ่มชนชั้นกลางซึ่งเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ของ พธม. โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนชนชั้นกลางที่ออกมาเคลื่อนไหวกับ พธม. จนก่อให้เกิดปรากฏการณ์ “ลูกจีนรักชาติ” ทั้งนี้ผู้วิจัยต้องการนำเสนอวิธีการอธิบายแบบใหม่ที่พ้นไปจากกรอบคิดทางเศรษฐกิจการเมืองซึ่งถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในสังคมไทยจนกลายเป็นกระบวนทัศน์สำเร็จรูปที่ครอบงำการอธิบายเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมืองในปัจจุบัน

---

¹ อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Lecturer, Department of History, Faculty of Humanities, Chiang Mai University

ในบทความนี้ผู้วิจัยต้องการนำเสนอว่าการที่ชนชั้นกลางเชื้อสายจีนในเมืองวัยกลางคนขึ้นไปเลือกที่จะชุมนุมกับ พรม.จนก่อให้เกิดปรากฏการณ์ “ลูกจีนรักชาติ” นั้นเป็นผลมาจากสำนักประวัติศาสตร์ของคนไทยเชื้อสายจีนที่ค่อยๆถูกสร้างขึ้นนับแต่ทศวรรษ 2510 ซึ่งเป็นช่วงเวลา que เริ่มเกิดการสร้างประวัติศาสตร์ของคนไทยเชื้อสายจีนโดยมีการเชื่อมโยงตนเองเข้ากับสถาบันกษัตริย์การสร้างประวัติศาสตร์นี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงทศวรรษ 2520 – ทศวรรษ 2530 ซึ่งการเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ของคนไทยเชื้อสายจีนกับสถาบันกษัตริย์ถูกกระทำอย่างเปิดเผยมากยิ่งขึ้นทั้งยังเกิดการใช้อุดมคติเป็นเครื่องมือในการจัดความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนกับสังคมไทยอย่างชัดเจนอย่างไรก็ตามความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของคนไทยเชื้อสายจีนที่ถูกสร้างขึ้นนี้ได้กลายเป็นความจริงที่ครอบงำกำกับความคิดและการเคลื่อนไหวทางการเมืองของพวกเขาจนนำไปสู่การเข้าร่วมชุมนุมกับกลุ่มคนเสื้อเหลือง

นอกจากนี้ภายใต้บริบทที่ชนชั้นกลางเชื้อสายจีนเหล่านี้เติบโตจนสามารถสร้างฐานะขึ้นมาได้นั้นภาครัฐและชนชั้นนำไทยได้นิยามประชาธิปไตยที่ยึดโยงกับอุดมการณ์ชาติและการจัดตำแหน่งแห่งที่ของคนตามแบบสังคมกลไกที่คนแต่ละคนควรกระทำตามหน้าที่ของตนที่กำหนดไว้ประเทศชาติจึงจะก้าวหน้านิยามประชาธิปไตยที่กล่าวมาข้างต้นนี้เอื้อประโยชน์ให้กับการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนการเติบโตภายใต้านิยามประชาธิปไตยนี้ทำให้พวกเขาเชื่อมั่นกับการรับรู้านิยามประชาธิปไตยชุดนี้จนไม่สามารถจินตนาการถึงนิยามประชาธิปไตยแบบอื่นการนิยามประชาธิปไตยที่แตกต่างออกไปจึงเป็นสิ่งที่ทำลายและสั่นคลอนความคิดความเชื่อของพวกเขาจนทำให้พวกเขาต้องลุกขึ้นมาเคลื่อนไหวต่อต้าน

Abstract

Present studies on Thai political conflict between the People's Alliance for Democracy (PAD) and the United Front Against Dictatorship (UDD) normally focus on the latter. Hence, studies on the former are quite limited. Furthermore, the studies on the two groups mostly focus on political-economic aspect arguing that political-economic changes in Thai society have been the main factors instigating conflict between middle class and lower middle class affiliated with the PAD and the UDD respectively.

This article aims to explore Thai middle class especially the Thais of Chinese lineage who were the main supporter of the PAD. At certain point, they termed themselves and their movement as “patriotic Thai-born Chinese” movement. Instead of following mainstream explanation based on political-economic aspect, this article proposes a novel explanation to explore Thai political conflict.

In this article, the author argues that middle class Thai-born Chinese chose to align with the PAD and termed themselves “patriotic Thai-born Chinese” because they were dictated by Sino-Thai historical consciousness. This historical consciousness began to take shape in the 1970s when Thai of Chinese descent started to construct historical narrative linking themselves with Thai monarch. During the 1980s-1990s, this historical narrative underwent significant change as alignment with the monarch became obvious.

Furthermore, the past was clearly utilized as a tool to incorporate the Thais of Chinese ancestry into Thai society. This historical narrative later became “truth” dictating the Thais of Chinese lineage self-perception and world view leading to their alignment with the PAD

Moreover, it should be noted that when the Thais of Chinese descent began to thrive, Thai elites were defining Thai democracy based on hierarchical system, nationalism and the separation of duties. This definition of democracy facilitated the Thais of Chinese descent socio-economic growth. It unavoidably led to their adherence to this democratic definition. Other sets of democratic definitions, for them, are thus unacceptable and considered as threat to their existence.

1. บทนำ

ท่ามกลางความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทยปัจจุบันระหว่างฝ่ายพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยกับกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการนักวิชาการได้มีการผลิตงานจำนวนมากเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ความขัดแย้งดังกล่าวอย่างไรก็ตามดูเหมือนว่างานส่วนมากมักมุ่งอธิบายกลุ่มคนที่เข้ามาร่วมชุมนุมเคลื่อนไหวกับกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการหรือกลุ่มคนเสื้อแดงเป็นสำคัญขณะที่การอธิบายเกี่ยวกับกลุ่มคนที่เข้าร่วมเคลื่อนไหวกับกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยหรือกลุ่มคนเสื้อเหลืองกลับมีจำนวนน้อยมาก

ระหว่างการเคลื่อนไหวกของกลุ่มพันธมิตรมีปรากฏการณ์หนึ่งที่น่าสนใจคือปรากฏการณ์ “ลูกจิ้นรักชาติ” ที่บรรดาผู้ร่วมชุมนุมกับกลุ่มพันธมิตรประกาศตัวอย่างเปิดเผย

ถึงการเป็นคนไทยเชื้อสายจีนระหว่างการเดินทางเคลื่อนไหวย่างการเมืองขณะที่แกนนำของการชุมนุมคือสนธิรัตน์ทองกุลเองก็ช่วงชิงประกาศความเป็นลูกจีนของตนอยู่บ่อยครั้งเพื่อระดมความสนับสนุนจากบรรดาชนชั้นกลางไทยเชื้อสายจีนปรากฏการณ์ดังกล่าวนับเป็นสิ่งแปลกใหม่ท่ามกลางการเดินทางเคลื่อนไหวย่างการเมืองของไทยที่ระหว่างการประชุมทางการเมืองมีการประกาศ “อัตลักษณ์ชาติพันธุ์” อย่างเปิดเผยเป็นครั้งแรก

ระหว่างการประชุมของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยนี้ชนชั้นกลางไทยเชื้อสายจีนเป็นกลุ่มคนที่มีบทบาทสำคัญในการร่วมชุมนุมกับกลุ่มพันธมิตรทั้งในการทำหน้าที่เป็นกำลังคนในการชุมนุมและการบริจาคทรัพย์สินเพื่อหล่อเลี้ยงการประชุมที่มีระยะเวลายาวนาน (เกษียร, 2550)

กระทั่งระหว่างการชุมนุมนอกจากการขายสินค้าระดมทุนจากลูกจिनรักชาติแล้วบนเวทีของพันธมิตรยังมีการขับร้องเพลงลูกจिनรักชาติซึ่งแต่งขึ้นสำหรับการชุมนุมโดยเฉพาะเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้ร่วมชุมนุมในพื้นที่และผู้ที่รับชมการถ่ายทอดสดทางบ้าน

นอกจากนี้รายงานข่าวที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทั้งที่เป็นการรายงานข่าวของสื่อในเครือผู้จัดการของสนธิและหน้าเว็บบล็อกของกลุ่มคนเสื้อเหลืองก็ระดมนำเสนอข่าวเน้นประเด็นเรื่องลูกจिनรักชาติรักในหลวงอย่างเปิดทั้งระหว่างและภายหลังการชุมนุมอาทิพบลูกจिनเมืองชลฯ รักชาติรักในหลวง” ไหว้พระบรมฉายาลักษณ์ทุกเช้า (ASTV ผู้จัดการออนไลน์, 2554) และอาจงอาม่าพา “ลูกจिनรักชาติ” ชุมนุมศึกคึกคักย่านเยาวราชไม่เอาแดงไม่เอาแม้ว (อาจงอาม่าพา ‘ลูกจिनรักชาติ’ ชุมนุมศึกคึกคักย่านเยาวราชไม่เอาแดงไม่เอาแม้ว, 2555)

ภาพของปรากฏการณ์ลูกจिनรักชาตินี้สะท้อนว่ากลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการเคลื่อนไหวย่างกับพันธมิตรคือชนชั้นกลางไทยเชื้อสายจีนซึ่งได้ประกาศตัวเป็นลูกจिनรักชาติ ลูกจินกู้ชาติรักในหลวงต้องการจัดระบอบทักษิณที่เป็นภัยต่อประเทศไทยและสถาบันกษัตริย์

ด้วยพวกเขาสำนึกในบุญคุณแผ่นดินไทยและสถาบันกษัตริย์ที่ให้ร่มพระบรมโพธิสมภาร
 เกื้อหนุนพวกเขาจนสามารถก่อสร้างตัวมั่งคั่งได้

ประเด็นที่บทความนี้ต้องการอธิบายคืออะไรเป็นปัจจัยผลักดันทำให้เกิด
 ปรากฏการณ์ลูกจิ้นรักชาติหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งอะไรเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้ชนชั้นกลาง
 ไทยเชื้อสายจีนเข้าร่วมชุมนุมกับพันธมิตรพร้อมกับประกาศ “อัตลักษณ์ชาติพันธุ์” ของ
 ตัวอย่างเปิดเผยซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่เคยมีมาก่อนในการเคลื่อนไหวทางการเมือง
 ระดับชาติ

2. ว่าด้วยอรรถาธิบายปรากฏการณ์ลูกจิ้นกู้ชาติ

ในเบื้องต้นได้มีนักวิชาการชั้นนำของไทยที่เสนอคำอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ลูก
 จิ้นรักชาติที่น่าสนใจอยู่ 3 ท่านคือนิติ เอียวศรีวงศ์ ชัยอนันต์ สมุทวณิช และเกษียร เตชะพีระ
 โดยทั้งสามท่านได้อธิบายปรากฏการณ์ลูกจิ้นรักชาติแตกต่างกันออกไปดังนี้

นิติแสดงทัศนะว่าเมื่อเกิดรัฐสมัยใหม่คนจีนไม่ได้ถูกกีดกันออกจากอาณาบริเวณทาง
 การเมืองอย่างหมดจดสิ่งที่ถูกกีดกันออกไปแท้จริงคือ “ความเป็นจีน” โดยเฉพาะอัตลักษณ์จีน
 ซึ่งคือการแสดงและสำนึกตัวตนในทางวัฒนธรรมอัตลักษณ์จีนจึงไม่มีพื้นที่ในอาณาบริเวณ
 การเมืองไทยอัตลักษณ์จีนเข้าร่วมกับชาติไทยทางการเมืองได้ยากบรรดาลูกจิ้นจึงนำ
 อัตลักษณ์จีนเข้าร่วมเชิงพิธีกรรมในพิธีกรรมชาติแทนพิธีกรรมชาติซึ่งเกิดมากขึ้นหลัง
 เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 และเป็นพิธีกรรมที่รัฐไม่ได้เป็นผู้จัดหรือไม่ได้จัดโดยตรงแต่
 จัดในนามเอกชนไม่ได้กีดกันอัตลักษณ์จีนออกไปโดยพิธีกรรมชาติที่เปิดพื้นที่ให้กับความเป็น
 จีนนี้มักเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับสถาบันกษัตริย์การประชุมของพันธมิตรก็นับได้ว่าเป็น
 พิธีกรรมชาติอย่างหนึ่งโดยพิธีกรรมนี้ได้เปิดพื้นที่ให้การละลายอัตลักษณ์จีนเข้ากับการ

เป็นพลเมืองของชาติไทยอย่างแนบสนิผ่านการค้าต่อสู่กับชาติและการเปิดทุนสถาบันกษัตริย์ (นิธิ, 2551)

ขณะที่ช้อยันต์อธิบายว่าลูกจีนถูกกีดกันออกจากชาติไทยเป็นเวลานานความเป็นจีนเป็นขั้วตรงข้ามกับการรักชาติไทยหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งการรักชาติไทยกับความเป็นจีนเป็นสิ่งที่คู่ขนานกันมาโดยตลอดอีกทั้งนับแต่สมัยจอมพลป. พิบูลสงครามและช่วงหนึ่งที่จีนแผ่นดินใหญ่กลายเป็นคอมมิวนิสต์ความเป็นจีนที่ปรากฏในสังคมไทยจึงยิ่งถูกทำให้เป็นปมด้อยไปเสียอีกกว่าที่บรรดาลูกจีนจะภูมิใจกับความเป็นจีนได้ก็ต่อเมื่อจีนเปิดประเทศทว่าก็ยังไม่สามารถแสดงความภาคภูมิใจได้อย่างเปิดเผยมากนักการกระทำของสนธิที่หยาบกระด้างความเป็นจีนมาใช้ในการข่มขู่ของพันธมิตรช่วยพลิกปมด้อยให้กลายเป็นปมเด่นการประกาศตัวเป็นจีนในการชุมนุมทางการเมืองนี้ได้นำความเป็นจีนมาเข้าสู่การต่อสู้เพื่อชาติไทยลบลมิตีทางการเมืองที่กีดกันลูกจีนออกจากการเป็นส่วนสำคัญของชาติไทยซึ่งเท่ากับเป็นการปลดปล่อยพันธนาการทางจิตวิทยาของลูกจีน (ช้อยันต์, 2551)

ส่วนงานของเกษียรเป็นบทความวิจัยขนาดยาวต่างจากงานของนิธิและช้อยันต์ที่เป็นคอลัมน์ในหน้าหนังสือพิมพ์ทำให้งานของเกษียรอธิบายปรากฏการณ์ลูกจีนสู่ชาติได้อย่างค่อนข้างละเอียดเกษียรอธิบายความเคลื่อนไหวต่อสู่ระหว่างรัฐกับชาวจีนในเชิงการเมืองวัฒนธรรมเกษียรได้ให้คำอธิบายว่าที่จริงแล้วอุดมการณ์ชาติพันธุ์ไทย (Ethno ideology of Thainess) เป็นวาทกรรมที่ฉวยใช้ชาติพันธุ์มาเป็นเครื่องมือทางการเมืองโดยที่จริงแล้ววาทกรรมดังกล่าวไม่ได้เบียดขับจีนออกไปอย่างที่เข้าใจกันในทางตรงข้ามวาทกรรมนี้ยอมให้มีการกลืนเงินเข้ามาเป็นประโยชน์กับรัฐต่างหากในยุคสงครามเย็นการเมืองเป็นเรื่องของชาติพันธุ์ในบริบทกับคอมมิวนิสต์คนจีนต้องเลือกระหว่างดำรงอัตลักษณ์ที่จะเป็นจีนแล้วจนต่อไปหรือเป็นไทยแล้วรวยขึ้นดังนั้นเงินที่เกิดในช่วงทศวรรษ 2490 จึงเผชิญกับความกดดันมากพวกเขาต้องเผชิญกับ “โรคพร่องความเป็นไทย” (Thai deficiency syndrome) ทำให้ต้อง

เดิมเต็มความเป็นไทยด้วยวิธีการต่างๆ อาทิ การเปลี่ยนชื่อเป็นไทย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม อารมณ์ความรู้สึกกดดันข้างต้นได้ระเบิดออกมาหลังบรรยากาศเปิดทางการเมืองช่วง 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ลูกจีนต่างแสดงตัวมีการสร้างชุมชนชาติไทยแบบใหม่แต่ชุมชนชาติไทยที่ถูกสร้างขึ้นก็ไม่ได้ท้าทายรัฐและความเป็นไทยกระแสหลักของรัฐมากนักเพราะบรรยากาศหลักในช่วงหลังตุลาคม พ.ศ.2516 เน้นการต่อสู้เรื่องชนชั้นมากกว่าส่วนเรื่องชาติพันธุ์เป็นเรื่องรองลงมา

หลัง พ.ศ.2516 สถานะของกษัตริย์กลับมาโดดเด่นกระฎุมพีจีนก็เพิ่มจำนวนมากสำหรับกระฎุมพีจีนเหล่านี้การยึดโยงกับกษัตริย์เป็นยาที่แก้โรคพร่องความเป็นไทยได้ดีด้านรัฐไทยเองก็มีสัมพันธที่ดีขึ้นกับประเทศจีนแม้แต่เชื้อพระวงศ์ก็แสดงบทบาทที่ยอมรับความเป็นจีนมากขึ้นบรรยากาศเหล่านี้เปิดโอกาสให้ลูกจีนแสดงตัวความเป็นจีนจึงถูกปลดปล่อยโลดแล่นออกมาอาทิมีการสร้างละครเรื่องลอตลายมังกรการเมืองจึงไม่ใช่เรื่องชาติพันธุ์แล้ว ดังนั้นการโจมตีศัตรูการเมืองว่าไม่ใช่ชาติพันธุ์ไทยจึงไม่ประสบผลสำเร็จ

อย่างไรก็ตามในยุคปัจจุบันเกิด “กระบวนการทำชาติพันธุ์จีนให้เป็นการเมือง” (Politicization of Chinese ethnic) หลัง พ.ศ. 2540 ทักษิณเป็นลูกจีนที่สั่งสมความมั่งคั่งเป็น “กลุ่มอภิมหาเศรษฐีลูกจีน” (Big business hegemony) ที่ขัดแย้งกับฝ่าย “ทุนเจ้า” ที่มีลูกจีนชนชั้นกลางเป็นพันธมิตร ดังนั้นการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์จีนในปัจจุบันจึงเป็นเรื่องของความขัดแย้งระหว่างลูกจีนรวย (ฝั่งทักษิณ) กับลูกจีนชนชั้นกลางฝั่งพันธมิตรซึ่งได้ประกาศตนเป็น “ลูกจีนกู้ชาติ” (Kasian, 2009)

แม้นักวิชาการทั้งสามท่านจะสามารถอธิบายปรากฏการณ์ลูกจีนรักชาติได้อย่างทรงพลังทว่ายังมีช่องว่างในการอธิบายที่พ้นไปจากประเด็นที่ทั้ง 3 ท่านนำเสนอมาดังนี้

งานของนิธิที่กล่าวถึงพิธีกรรมชาติที่จัดโดยเอกชนเปิดโอกาสให้กับการสอดแทรกอัตลักษณ์จีนผ่านพิธีกรรมชาติ มีข้อด้อยอยู่ที่พิธีเป็นการผลิตซ้ำและส่งต่อ

ความหมาย ดังนั้นพิธีกรรมลอยๆ ไม่สามารถก่อให้เกิดความหมายได้พิธีกรรมเกิดจากการประสานของสัญลักษณ์ต่างๆ ซึ่งมีความหมายอยู่ในสังคมอยู่ก่อนแล้ว พิธีกรรมเพียงแต่ทำให้ความหมายนั้นเป็นรูปธรรมที่สัมผัสจับต้องได้ระดับหนึ่ง จนนำไปสู่การตระหนักรู้ถึงความหมายนั้น กระทั่งนำไปสู่ความคิด ความเชื่อ และการเคลื่อนไหวต่างๆ อันเป็นผลมาจากการรับรู้ความหมายที่แฝงอยู่ในพิธีกรรม ดังนั้นการทำความเข้าใจกระบวนการนิยามความหมายที่ดำรงอยู่ในสังคมที่พิธีกรรมนั้นเกิดขึ้น จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

ส่วนงานของชัยอนันต์ที่มองว่าความเป็นจีนและความเป็นไทย (การรักชาติไทย-คำของชัยอนันต์) เป็นสิ่งคู่ขนานกันมาตลอด และมาด่วนสรุปว่าการกระทำของสนธิที่หยิบยกความเป็นจีนมาใช้ในการชุมนุมของพันธมิตร เป็นการปลดปล่อยพันธนาการทางจิตวิทยาของลูกจีน นำพาลูกจีนสู่การต่อสู้เพื่อชาติไทย และเป็นส่วนสำคัญของชาติไทย คำอธิบายดังกล่าวมีข้อด้อยตรงที่เป็นการให้น้ำหนักความสำคัญกับการฉวยใช้ประเด็นชาติพันธุ์เพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองของสนธิว่ามีคุณูปการต่อการปลดปล่อยลูกจีน และยังเป็นมุมมองที่ขาดพลวัต กล่าวคือชัยอนันต์มองไม่เห็นความเคลื่อนไหวของลูกจีน ที่ต่อสู้เพื่อนิยามตัวตนมาโดยตลอด ก่อนที่สนธิจะฉวยใช้ประเด็นชาติพันธุ์เพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองด้วยซ้ำ

ส่วนงานของเกษียรนั้น แม้จะอธิบายได้ดีด้วยการนำเสนอประเด็น อุดมการณ์ชาติพันธุ์ไทย โรคพร่องความเป็นไทย และกระบวนการทำชาติพันธุ์จีนให้เป็นการเมือง แต่ในส่วนของ การตอบคำถามว่าเหตุ คำว่าลูกจีนรักชาติหรือลูกจีนกู้ชาติ จึงมีพลังในการเคลื่อนลูกจีนจำนวนมากให้เข้าร่วมการเคลื่อนไหวทางการเมืองนั้นยังขาดความละเอียดซับซ้อนในการอธิบาย เนื่องจากการทำความเข้าใจประเด็นดังกล่าวจำเป็นต้องพิจารณาโดยเน้นให้ความสำคัญกับกระบวนการก่อตัวและการให้ความหมายของความเป็นจีนในสังคมไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างซับซ้อนในแต่ละยุคสมัย และความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลต่อสำนึกในตัวตนของลูกจีนอย่างไร

กล่าวโดยสรุปบทความทั้งสามชิ้นยังขาดการอธิบายที่ซับซ้อนและละเอียดอ่อนในเรื่องสำนึกประวัติศาสตร์ของลูกจีนหรือคนไทยเชื้อสายจีนซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการผลักดันให้ลูกจีนชนชั้นกลางเข้าร่วมเคลื่อนไหวกับพันธมิตรจนก่อให้เกิดปรากฏการณ์ลูกจีนรักชาติเนื่องด้วยการสร้างประวัติศาสตร์เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์จีนในไทยทั้งโดยรัฐและลูกจีนเองมีส่วนสำคัญในการหล่อหลอมสร้างจิตสำนึกประวัติศาสตร์ (Historical consciousness) ซึ่งก็คือความทรงจำเกี่ยวกับตัวตนของบรรดาลูกจีนความทรงจำนี้มีส่วนสำคัญในการสร้างจินตนาการต่อสังคมในอดีตปัจจุบันและอนาคตทำให้บรรดาลูกจีนมีความทรงจำเกี่ยวกับตัวตนของพวกเขาและสังคมไทยร่วมกันแบบหนึ่งกระทั้งนำไปสู่การเกิดจินตภาพต่อสังคมและการจัดความสัมพันธ์ภายในสังคมตามความทรงจำที่พวกเขายึดถือขณะเดียวกันภายใต้บริบทที่ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์จีนถูกสร้างขึ้นนี้บรรดาลูกจีนที่เติบโตขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวยังถูกหล่อหลอมจากบริบทแวดล้อมทางการเมืองและสังคมที่ประชาธิปไตยในไทยถูกช่วงชิงสร้างความหมายชุดหนึ่งขึ้นจนทำให้บรรดาลูกจีนที่เติบโตมาในช่วงเวลาดังกล่าวรับรู้ถึงตัวตนและความหมายของประชาธิปไตยชุดหนึ่งที่ฝังรากลงไปในโลกทัศน์ทางการเมืองของพวกเขากระทั่งกลายเป็นพลังผลักดันให้พวกเขาออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองจนเกิดเป็นปรากฏการณ์ลูกจีนรักชาติ

3. ใครว่าจีนสยามไร้ราก? : ประวัติศาสตร์การก่อร่างสร้างสำนึกประวัติศาสตร์ของจีนสยาม

การเขียนประวัติศาสตร์ของจีนสยามหรือคนไทยเชื้อสายจีนที่เป็นความทรงจำร่วมกันนั้น กล่าวได้ว่าเป็นสิ่งใหม่ที่เพิ่งถูกสร้างขึ้นในช่วงปลายทศวรรษ 2510 โดยก่อนหน้านี้ไม่ปรากฏการเขียนเรื่องเล่าเกี่ยวกับตัวตนและอดีตของจีนสยามที่ผูกโยงจีนสยามทั้งหมดไว้ด้วยกันด้วยก่อนหน้านี้ที่จีนแผ่นดินใหญ่จะกลายเป็นคอมมิวนิสต์ในปี พ.ศ. 2492 คนจีนใน

ไทยจำนวนมากยังหวังเพียงมาสร้างเนื้อสร้างตัวเป็นเจ้าของในเมืองไทยก่อนที่จะเดินทางไปใช้ชีวิตบั้นปลายที่ประเทศจีนทั้งยังนิยมส่งลูกหลานไปเรียนที่ประเทศจีนในช่วงหนึ่งชีวิต²

อย่างไรก็ตามนับแต่ปี พ.ศ.2492 เป็นต้นมาการเดินทางไปกลับระหว่างไทยกับจีนไม่สามารถกระทำได้อีกต่อไปคนจีนจำต้องตั้งรกรากอย่างถาวรในประเทศไทยลูกจีนที่เกิดและเติบโตในแผ่นดินไทยในช่วงเวลาดังกล่าวจึงเป็นลูกจีนกลุ่มแรกที่เติบโตขึ้นภายใต้บริบทที่แตกต่างจากคนรุ่นก่อนหน้าอย่างสิ้นเชิง

ครั้งเมื่อตัดสินใจตั้งรกรากบนแผ่นดินไทยบริบทของสงครามเย็นและการขึ้นสู่อำนาจของเผด็จการทหารที่ครองอำนาจอย่างยาวนานจากจอมพลป. พิบูลสงครามเรื่อยมาจนถึงระบอบสฤษดิ์ ธนะรัชต์ที่สิ้นสุดลงในสมัยจอมพลถนอมกิตติขจรก็ส่งผลให้คนจีนในสังคมไทยจำต้องปรับตัวอย่างขนานใหญ่ด้วยรัฐไทยมองคนจีนผ่านแว่นที่ให้ความสำคัญต่อปัญหาความมั่นคงของชาติซึ่งเต็มไปด้วยความหวาดระแวงต่อภัยคอมมิวนิสต์ในขณะเดียวกันอุดมการณ์ชาตินิยมตามคติเชื้อชาตินิยมก็ทำให้คนจีนอยู่ในฐานะที่เป็น “คนอื่น” (The other) ไม่ใช่เป็นส่วนหนึ่งของชาติไทยและสังคมไทย

ความเป็นจีนถูกทำให้เป็นปมด้อยและสิ่งที่น่ารังเกียจภาพที่ปรากฏตามหน้าสื่อในช่วงทศวรรษ 2490-ทศวรรษ 2510 มักมองความเป็นจีนในเชิงลบอาทิเป็นภัยคอมมิวนิสต์ อาชญากรสกปรกไร้วัฒนธรรม³ ภายใต้บริบทดังกล่าวบรรดาลูกจีนที่ได้รับการศึกษาในระบบการศึกษาแบบไทยที่ปลูกฝังชาตินิยมไทยจึงเลือกที่จะถอยห่างออกจากความเป็นจีนอันเป็นปมด้อยด้วยการเปลี่ยนชื่อแซ่เป็นชื่อนามสกุลแบบไทยพร้อมทั้งเติมเต็มความเป็นไทยให้กับตนเองเพื่อลบปมด้อยดังกล่าว

² เกี่ยวกับประเด็นรูปแบบวงจรชีวิตดังกล่าวโปรดดู สกินเนอร์, 2529)

³ รายละเอียดเพิ่มเติมใน สิทธิเทพ, 2553

พวกเขาถูกหล่อหลอมจากรัฐและสังคมไทยที่พยายามเบียดขับความเป็นจีนเพื่อผนวกรวมใส่ความเป็นไทยให้พวกเขากลายเป็นคนไทยผ่านการเรียนประวัติศาสตร์ชาตินิยมไทยที่ทำให้เชื่อว่าพวกเขาเป็นไทยมีอดีตที่สืบสาวได้ไปไกลถึงสุโขทัยหรืออยุธยาแต่ความเป็นจริงที่ว่าบรรดาผู้ปกครองของเขาเพิ่งอพยพมาจากจีนไม่นานนี้กลับขัดแย้งกับความทรงจำที่รัฐและสังคมไทยพยายามปลูกฝังให้กับพวกเขาทำให้บรรดาลูกจีนเหล่านี้ไม่มีที่ทางเป็นของตนเองและไม่สามารถเชื่อมต่อกับอดีตได้อย่างลงตัว

ป่วย อึ้งภากรณ์ ที่ภายหลังประสบความสำเร็จ มีสถานะทางสังคมที่สูงส่งในสังคมไทยได้เล่าถึงชีวิตของเขาในช่วงวัยเด็กราวทศวรรษ 2470-ทศวรรษ 2480 ว่า

“เพราะชื่อเราที่เป็นจีน นามสกุลก็เป็นจีน เพื่อนๆ ที่โรงเรียนก็ล้อว่าเป็นแจ็ก เขาตั้งฉายาต่างๆ ให้เจ็บบอขาย เช่น เรียกผมว่าไอ้ดี เวลาเตี้ยต้องลงชื่อรับทราบรายงานความประพฤติและผลสอบในสมุดประจำตัวนักเรียน เตี้ยก็เขียนภาษาไทยไม่ได้ ต้องลงชื่อภาษาจีน ก๋า⁴ มีความอายเรื่องนี้มากกว่าผม ตอนหลัง ถึงกับปลอมลายมือเตี้ยเขียนเป็นภาษาไทย และเปลี่ยนชื่อให้เป็นไทยเสร็จ เตี้ยเป็นลูกชายคนที่สามของปู่ ใครๆ เรียกว่า “ซา” ก๋า ก็เปลี่ยนให้เป็น “สา” ฟังดูแล้วเป็นชื่อไทยอยู่โรงเรียน เราทั้งสองพยายามนักที่จะให้เพื่อนๆ รับเราว่าเป็นคนไทย พอกลับมาบ้านและโดยเฉพาะไปหาลุงกับเตี้ยที่แพปลา บรรดาญาติทางเตี้ยที่มาร่วมทำงานหากินกับลุงก็มักจะล้อเลียนพวกเราว่า กลายเป็นคนไทยไปเสียแล้ว พูดภาษาจีนก็ไม่ชัด กลายเป็น “ฮวนเกี้ย” คือลูกชาวป่าเถื่อน เรายังเด็กอยู่รู้สึกอึดอัดเป็นกำลัง เพราะโดนขนานบทั้งสองด้าน ทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน” (ป่วย, 2516)

การเบียดขับความเป็นจีนนี้ทวีความเข้มข้นขึ้นในช่วงทศวรรษ 2490-ทศวรรษ 2510 ภายหลังจีนกลายเป็นคอมมิวนิสต์ บรรดาคนจีนจำเป็นต้องผ่อนคลายนรกกดดันด้วยการเพิ่มเติมโรคพร่องความเป็นไทยที่ตนประสบผ่านการเชื่อมโยงตัวเองเข้ากับองค์ประกอบ

⁴ ก๋า คือพี่ชายคนที่สามของป่วย ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นอำพล

ของ “ความเป็นไทย” อาทิผู้จัดการธนาคารเชื้อสายจีนรายหนึ่งในตลาดพลูซึ่งนับถือศาสนาคริสต์แต่กลับแสดงตัวว่าเป็นไทยโดยการตั้งพระพุทธรูปไว้ในธนาคาร (Galaska, 1969) ทว่าสำหรับสามัญชนจีนรุ่นลูกแล้วทางออกกลับดูไม่ถนัดเนื่องจากขณะที่คนรุ่นพ่อแม่ต้องการให้พวกเขาธำรงอัตลักษณ์จีนไว้ให้ได้มากที่สุดแต่รัฐและสังคมไทยกลับเรียกร้องให้พวกเขาเปิดรับความเป็นไทยพร้อมไปกับการละทิ้งอัตลักษณ์จีนสภาวะดังกล่าวก่อให้เกิดความตึงเครียดอย่างรุนแรงในกลุ่มสามัญชนจีนรุ่นลูกกระทั่งในบางกรณีนำไปสู่พฤติกรรมต่อต้านรัฐและสังคม

อย่างไรก็ตามลึกๆบรรดาลูกจีนก็ยังคงสำนึกใน “ความเป็นจีน” ของตนและคาดหวังว่าจะสามารถฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆกระทั่งประสบความสำเร็จในชีวิตได้เฉกเช่น ป่วย อี้ภักภรณ์ลูกจีนที่ต้องเผชิญกับภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออกเช่นกัน ทว่าภายหลังกลับสามารถสร้างเนื้อสร้างตัวจนเป็นที่นับหน้าถือตาในสังคมไทย ผ่านการดำรงตำแหน่งผู้จัดการธนาคารแห่งประเทศไทย และอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล กล่าวถึงการที่เขาอี้ด ป่วย อี้ภักภรณ์เป็นวีรบุรุษทางวัฒนธรรมว่า

“ในฐานะลูกจีนที่พ่อแม่พยายมาจาก “แผ่นดินใหญ่” ชื่อของอาจารย์ยังมีความหมายต่อผมยิ่งกว่าลายเซ็นในธนบัตรเพราะอาจารย์เป็นเหมือน “ฮีโร่” ของครอบครัว ผมยังจำได้ดีว่าเรื่องของอาจารย์เป็นตำนานสอนใจที่แม่คอยเล่าให้ฟังตอนเด็กๆไม่ใช่ในฐานะลูกจีนที่ “ได้ดิบได้ดี” เท่านั้น .... อาจารย์ป่วยเป็นความภูมิใจของเด็กลูกจีนอย่างเราอีกอย่างหนึ่งเพราะอาจารย์กล้ายืนยันใช้ชื่อแบบ “เจ๊ก” ที่เคยตั้งให้สมัยที่ผมโตขึ้นมาในยุคสฤษดิ์-ถนอมความเป็น “ลูกเจ๊ก” เป็นปมด้อยอย่างหนึ่ง” (สมศักดิ์, 2544)

นอกจากนี้สำนึกในความเป็นจีนที่มีอยู่ลึกๆ นี้ยังแสดงออกผ่านการจัดนิทรรศการเงินแดงที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในช่วงตรุษจีนของปี พ.ศ.2517 แม้ว่าพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ยังมีผลบังคับใช้อยู่และการจัดนิทรรศการดังกล่าวก็ถือ

เป็นเรื่องผิดกฎหมายรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยท่านหนึ่งได้ออกมาปรามการจัดนิทรรศการทว่านักศึกษาซึ่งจำนวนไม่น้อยซึ่งเป็นลูกจีนก็ยังคงดำเนินการจัดนิทรรศการระหว่างวันที่ 23 มกราคม พ.ศ.2517 – 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2517 (หอจดหมายเหตุธรรมศาสตร์, B 5.2.2/11) ซึ่งตรงกับช่วงเทศกาลตรุษจีนการจัดนิทรรศการดังกล่าวมีผู้เข้าร่วมอย่างแน่นขนัดเป็นประวัติการณ์และส่วนมากเป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีน (หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, ก/ป5/2517/13, 2517)

เพื่อที่จะสร้างพื้นที่ให้กับคนไทยนอกจากการยอมรับความเป็นไทยแล้วในปลายทศวรรษ 2510 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่รัฐไทยเริ่มหันมาสานสัมพันธ์กับจีนแดงตามการเปลี่ยนแปลงท่าทีทางการทูตของสหรัฐอเมริกา นักเขียนลูกจีนสองคนได้เขียนนิยายยอดนิยาม 2 เรื่องซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพลิกผันนิยามความเป็นจีนใหม่อีกทั้งนิยายทั้งสองเรื่องนี้ยังมีบทบาทสำคัญในการก่อโครงเรื่องให้กับประวัติศาสตร์ของคนไทยเชื้อสายจีน

3.1 จดหมายจากเมืองไทยและอยู่กับก๊ง: หน่อเชื้อประวัติศาสตร์จีนสยาม

ช่วงทศวรรษ 2510 สาธารณรัฐประชาชนจีนได้เข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติแทนที่สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ซึ่งรวมไปถึงการดำรงตำแหน่งสมาชิกถาวรในคณะมนตรีความมั่นคงของสหประชาชาติซึ่งเป็นตำแหน่งที่สงวนไว้สำหรับประเทศมหาอำนาจสภาพการณ์ดังกล่าวได้ปลุกเร้าและพลิกสถานะ “ความเป็นจีน” ในสังคมไทยที่เป็นปมด้อยให้เริ่มมาเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ต่อมาการเดินทางเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนของประธานาธิบดีนิกสันในปี พ.ศ. 2515 ซึ่งนำไปสู่การปรับความสัมพันธ์ทางการทูตและการรับรองสาธารณรัฐประชาชนจีนก็ยิ่งทำให้วาทกรรม “ปีศาจเงินแดง” ที่รัฐและสังคมไทยสร้างขึ้นเสื่อมมนต์ขลังลง

รัฐบาลไทยเริ่มปรับท่าทีต่อสาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งผู้นำเผด็จการทหารเคยตราหน้าว่าเป็นภัยคุกคามต่อรัฐไทยกลางปี พ.ศ.2515 จอมพลถนอมได้ตัดสินใจเริ่มการปรับ

ความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนโดยการส่งนักปึงปองไทยไปแข่งขันที่ปักกิ่งเช่นเดียวกับที่สหรัฐอเมริกาได้ริเริ่มไปก่อนหน้ารัฐบาล เผด็จการของจอมพลถนอมได้เริ่มวางขั้นตอนในการเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนอย่างเป็นทางการว่าการล่มสลายของรัฐบาลเผด็จการ เนื่องจากการลุกขึ้นสู้ของประชาชนในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ก็ทำให้รัฐบาลจอมพลถนอมไม่สามารถดำเนินการตามแผนการที่วางไว้ได้รัฐบาลชุดต่อมาซึ่งนำโดยนายสัญญาธรรมศักดิ์ได้สานต่อการปรับความสัมพันธ์กับจีนโดยเหตุการณ์วิกฤตการณ์น้ำมันโลกซึ่งส่งผลกระทบต่อไทยอย่างรุนแรงมีส่วนสำคัญทำให้การปรับความสัมพันธ์ดำเนินไปอย่างรวดเร็วเมื่อไทยทราบว่าจีนมี “น้ำมันการเมือง” ที่จะขายให้กับไทยรัฐบาลไทยได้ติดต่อขอซื้อน้ำมันจากจีนทั้งทีในขณะนั้นมีกฎหมายห้ามการค้าสินค้าทุกชนิดกับจีนรวมทั้งสินค้ายุทธปัจจัยโดยทางฝ่ายจีนได้ตกลงขายน้ำมันดีเซลหมื่นเร็วซึ่งนับเป็นสินค้ายุทธปัจจัยให้กับไทยจำนวน 50,000 ตันในราคามิตรภาพการเจรจาซื้อน้ำมันที่ประสบความสำเร็จมีผลให้รัฐบาลจำต้องออกพระราชบัญญัติแก้ไขประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 53 ลงวันที่ 17 มกราคม พ.ศ.2502 ซึ่งห้ามการค้าขายกับสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นการด่วนในเดือนมกราคม พ.ศ. 2517 เพื่อให้องค์การซื้อเพลิงนำน้ำมันจากจีนเข้าประเทศได้โดยไม่ผิดกฎหมาย (เขียน, 2521; ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 53, 2502)

สถานการณ์ของจีนในโลกที่เปลี่ยนแปลงไปนับแต่ต้นทศวรรษ 2510 รวมทั้งการปรับท่าทีทางการทูตและการพึ่งพาความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจของประเทศไทยด้วยการขอซื้อน้ำมันในราคามิตรภาพจากจีนส่งผลให้สำนึกใน “ความเป็นจีน” ที่ถูกกดทับมาโดยตลอดของกลุ่มชาติพันธุ์จีนในไทยกล้าแข็งขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ปรากฏการณ์การล้มรัฐบาลโดยประชาชนซึ่งไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในประวัติศาสตร์ไทยได้กระตุ้นเร้าความเชื่อมั่นในอำนาจของสามัญชนให้แผ่ซ่านไปทั่วขณะเดียวกันแกนนำของการเคลื่อนไหวในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 คือนักศึกษาจำนวนมากกว่าครึ่งล้วนเป็น

ลูกหลานจีน (วรศักดิ์, 2549) บรรยายการเปิดทางการเมืองที่เกิดขึ้นหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ส่งผลให้สิ่งต่างๆ ที่ถูกกดทับมาตลอดในยุคเผด็จการทหารรวมทั้งเรื่องเงินถูกนำมา ถกเถียงอย่างเปิดเผยและเข้มข้นทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ

สิ่งพิมพ์ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเงินที่ตีพิมพ์ระหว่าง พ.ศ.2500-2515 รวม 16 ปีมีจำนวนเพียง 114 ชิ้นทว่าระหว่าง พ.ศ. 2516-2518 เพียงแค่ 3 ปีจำนวนสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับเงินที่ถูกผลิตขึ้นในช่วงนี้กลับสูงถึง 176 ชิ้น⁵ ภาพตัวแทนของเงินที่ถูกนำเสนอในช่วงนี้มักเป็นภาพอุดมคติที่ได้จากเอกสารทางการของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีการแปลออกมาเผยแพร่สังคมจีนคอมมิวนิสต์ภายใต้อุดมการณ์ “ความคิดของเหมา” ได้กลายมาเป็นตัวแบบที่คนหนุ่มสาวในยุคนั้นใฝ่ฝันและต้องการให้เกิดขึ้นในสังคมไทยค่านิยมต่างๆเช่นความเท่าเทียม ความเสียสละจิตใจรับใช้ประชาชนการทำงานเพื่อส่วนรวมตลอดจนบทบาทของสตรีในการสร้างสรรค์สังคมทำให้หนุ่มสาวในรั้วมหาวิทยาลัยต่างนิยมยกย่องสาธารณรัฐประชาชนจีน ภาพตัวแทนของเงินได้ถูกเปลี่ยนจาก “ปศาจเงินแดง” มาเป็น “นักบุญ” ในเวลาอันรวดเร็ว (จุลชีพ, 2530)

บรรยากาศทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปนี้ ทำให้การบอกเล่าเรื่องราวและแสดงอัตลักษณ์ความเป็นเงินของตนทำได้ง่ายขึ้น ในปี พ.ศ.2516 มีการตีพิมพ์หนังสือ *สันติประชาธรรม* ของป๋วย อึ๊งภากรณ์ ซึ่งขณะนั้นกล่าวได้ว่ามีสถานภาพเป็นบุคคลสำคัญในสังคมไทย อัตชีวประวัติในบทแรกของหนังสือได้กล่าวถึงความเป็นเงินของป๋วยอย่างละเอียด ขณะเดียวกันป๋วยยังได้ใช้พื้นที่หน้ากระดาษในการแก้ต่างนิยามความเป็นเงินเสียใหม่เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับลูกจีนดังนี้

“ปัญหาเรื่องลูกจีนในประเทศไทยนั้น พวกเราโดยมากมักจะมองไปในทำนองว่าลูกจีนเป็นตัวปัญหา หาได้คำนึงไม่ว่าลูกจีนนั้นก็มิมีปัญหาของตัวเอง เพราะถูกอัดก๊อปปี้ทั้งด้าน

⁵ ตัวเลขนี้เกิดจากการคิดคำนวณโดยอาศัยรายชื่อสิ่งพิมพ์ที่ปรากฏใน เขียน, 2518

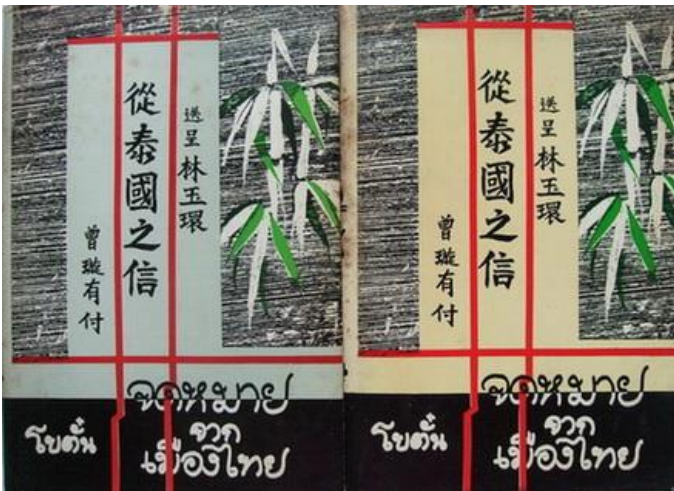
ไทยและด้านจีน ผมคิดว่าปัญหาของลูกจีนนั้น ถ้าเราแก้ไขให้แล้ว จะช่วยแก้ไขป้องกันปัญหา เรื่องลูกจีนสำเร็จไป ด้วยในตัว สำหรับผมเอง แม่ได้ช่วยแก้ปัญหมาให้เสร็จ ด้วยคาถาที่ว่า เกิดเมืองไทย อยู่เมืองไทยต้องเป็นไทย ต้องจงรักภักดีต่อไทย แม้จะถูกเหยียดหยันต่อว่า... แม่เองก็ซื้อจีน มีเชื้อจีนและพูดภาษาจีนได้คล่อง รู้ขนบธรรมเนียมจีนดี เช่น เส้นไหว้ปูยาตายายพระภูมิเจ้าที่แบบจีน นั่นเป็นเรื่อง ของครอบครัวของสังคม ไม่ใช่เรื่องสัญชาติ และความจงรักภักดี ซึ่งต้องเป็นของไทยเด็ดขาด” (ปวัย, 2516)

อย่างไรก็ตามการสื่อสารกับสังคมไทยในวงกว้าง เพื่อเปลี่ยนเรื่องเล่าปลึกๆ ของลูกจีนแต่ละบุคคล (อาทิ เรื่องเล่าของปวัย) เป็นสำนึกร่วมที่ครอบคลุมอารมณ์ความรู้สึกของลูกจีน และยังสามารถสื่อสารส่งต่อไปยังคนไทยทั่วไปเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพลิกผันนิยามความหมายของความเป็นจีนที่ทรงพลัง การเปลี่ยนเรื่องเล่าปลึกๆ สำคัญร่วมที่แม่ไปอย่างไรก็ตามนี้ เกิดขึ้นผ่านวรรณกรรมซึ่งเป็นสื่อที่สามารถกระจายสู่สามัญชนทั่วไป ทั้งยังสามารถชักจูง เร้าอารมณ์ความรู้สึกได้กว้างงานวิชาการ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการนี้คือโบตัน และหยกบุรพานักเขียนลูกจีนซึ่งเกิดและเติบโตขึ้นในสังคมไทยช่วงหลังจีนแผ่นดินใหญ่กลายเป็นคอมมิวนิสต์งานของนักเขียนทั้งสองคนนี้ยังเป็นหน่อเชื้อสำคัญของการสร้างประวัติศาสตร์ของคนไทยเชื้อสายจีนอย่างเป็นทางการ

สุภาสิริสิงห์ซึ่งใช้นามปากกาในการเขียนงานเรื่องจดหมายจากเมืองไทย ว่าโบตันเกิดเมื่อปี พ.ศ.2488 (คำประกาศเกียรติคุณ, 2555) นิยายเรื่องจดหมายจากเมืองไทยของโบตันเริ่มตีพิมพ์เป็นตอนๆ ในสตรีสารระหว่างปี พ.ศ.2511-2512 และได้รับรางวัลวรรณกรรมดีเด่นจากองค์การสนธิสัญญาป้องกันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เรียกกันว่า “รางวัลซีโต้” หรือรางวัล “ส.ป.อ.” ประจำปี พ.ศ.2512 (ประวัติ.โบตัน, 2553) ทั้งที่เป็นวรรณกรรมแหวกแนวกล่าวคือเป็นวรรณกรรมเรื่องแรกที่มีตัวละครเอกเป็นคนจีนในไทยและมีเนื้อหาสะท้อนชีวิตความเป็นอยู่และความคิดจิตใจของคนจีนที่อพยพมาจากแผ่นดินใหญ่

และครอบครัวจีนที่เกิดในแผ่นดินไทยหลังจากนั้นจดหมายจากเมืองไทยถูกนำมาตีพิมพ์รวมเล่มครั้งแรกในปี พ.ศ.2513 และกระทั่งถึงปัจจุบันมีการตีพิมพ์นิตยสารเรื่องนี้หลายครั้งเฉพาะช่วงทศวรรษ 2510 ที่นิตยสารเรื่องนี้เริ่มปรากฏขึ้นครั้งแรกมีการตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์บรรณกิจถึง 5 ครั้งคือตีพิมพ์ 3 ครั้งในปี พ.ศ.2513 และตีพิมพ์อีก 2 ครั้งในปี พ.ศ.2514 และ พ.ศ.2518 ตามลำดับนอกจากนี้จดหมายจากเมืองไทยยังกลายเป็นหนังสืออ่านนอกเวลาสำหรับนักเรียนมัธยม

เมื่อพิจารณาจากจำนวนพิมพ์และการถูกกำหนดให้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาสำหรับนักเรียนแล้ว กล่าวได้ว่านิตยสารเรื่องนี้มีส่วนอย่างสำคัญในการสร้างมโนทัศน์ความเป็นจีนและคนจีนในสังคมไทย ทั้งต่อคนไทยทั่วไปและบรรดาลูกจีน ที่เข้าสู่ระบบการศึกษาแบบไทยซึ่งต้องผ่านการอ่านนิตยสารเรื่องนี้

จดหมายจากเมืองไทยฉบับพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ.2513

ตัวละครเอกของนิยายเรื่องนี้เป็นชาวจีนชื่อตันสว่างอูซึ่งเดินทางจากจีนแผ่นดินใหญ่มาในสภาพเสื้อผืนหมอนใบทว่าด้วยความขยันขันแข็งตันสว่างอูก็สามารถพลิกฐานะมาเป็นเจ้าสัวได้ดังปรากฏภาพตันสว่างอูในฐานะภาพตัวแทนคนจีนที่ขยันขันแข็งไม่ยอมแพ้ต่อโชคชะตาจดหมายจากเมืองไทยเป็นนิยายที่มีความสมจริงโดยมีฉากของเรื่องอยู่ในช่วงเวลา ระหว่าง พ.ศ.2488-2508 ทั้งยังสะท้อนทรศนะสภาพสังคมและแนวคิดของคนจีนในไทยได้อย่างเด่นชัดแม้ในต้นเรื่องตันสว่างอูจะมีทัศนคติที่คนไทยทว่าท้ายที่สุดเมื่อตันสว่างอูผ่านประสบการณ์เจ็บปวดเขาก็เริ่มเข้าใจชีวิตและสังคมไทยมากขึ้นกระทั่งนำไปสู่การเข้าใจและเปลี่ยนทัศนคติต่อคนไทยตันสว่างอูเผชิญปัญหาลูกชายทำเรื่องเหลวแหลกประชดและต่อต้านการเลี้ยงดูครอบงำแบบเผด็จการของพ่อจนหนีไปใช้ชีวิตกับหญิงพาร์ตเนอร์ที่เป็นโสเภณีขายตัวแต่ลูกสาวคนเล็กกลับขยันขันแข็งเล่าเรียนสูงจนช่วยทำบัญชีให้พ่อได้ทว่าลูกสาวคนเล็กกลับแต่งงานกับผู้ชายไทยที่พ่อเกลียดแต่เขยคนไทยนี้กลับเป็นคนมีอุดมคติมีอาชีพเป็นครูจบการศึกษาระดับปริญญาโทเป็นคนรักศักดิ์ศรีและหยิ่งในเกียรติไม่ยอมรับเงินช่วยเหลือจากพ่อตาเลยสักบาทสุดท้ายเมื่อตันสว่างอูตัดสินใจเลิกกิจการค้าแบ่งมรดกให้ลูกชายและลูกสาวเกือบหมดนั้นก็ไม่มีลูกคนไหนเหลียวแลเลี้ยงดูจนลูกสาวคนเล็กและลูกเขยคนไทยต้องรับตัวไปอยู่ด้วยในชุมชนเล็กๆของกลุ่มคนไทยตันสว่างอูจึงได้เรียนรู้และเข้าใจวิถีชีวิตของคนไทยลึกซึ้งยิ่งขึ้น (โบทัน, 2542)

ส่วนนักเขียนอีกคนคือเฉลิมศักดิ์ รงคผลิน ซึ่งใช้นามปากกาว่าหยกบูรพาเกิดเมื่อปี พ.ศ.2490 (ประวัติ...เฉลิม รงคผลิน, 2555) ได้เขียนนิยายเรื่องอยู่กับกังซึ่งได้รับการตีพิมพ์ในนิตยสารฟ้าเมืองทองรายเดือนในปี พ.ศ.2519 โดยตีพิมพ์เดือนละบทอยู่กั๊งได้รับการรางวัลนิยายดีเด่นในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติประจำปี พ.ศ.2519 (หยกบูรพา...งานนักเขียนคือการสร้างอนุสาวรีย์ให้ตัวเอง, 2553) และยังได้รับการตีพิมพ์ร่วมเล่มครั้งแรกในปี พ.ศ.2519

ต่อมาได้ถูกนำมาเป็นหนังสืออ่านนอกเวลาสำหรับนักเรียนมัธยมสร้างเป็นภาพยนตร์และละครโทรทัศน์หลายครั้ง

อยู่กับก๋ง ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ.2520 และโปสเตอร์เมื่อครั้งถูกสร้างเป็นภาพยนตร์ พ.ศ.2522

อยู่กับก๋งให้ภาพชีวิตของสามัญชนจีนที่มีฐานะยากจนอาศัยอยู่ในชนบทผ่านตัวละครเอกคือหยกซึ่งอาศัยอยู่กับก๋งชาวจีนผู้อพยพจากจีนมาในสภาพเสื่อผืนหมอนใบนิยายเรื่องอยู่กับก๋งมีส่วนสำคัญในการสร้างจินตภาพในแง่บวกต่อกลุ่มชาติพันธุ์จีนในไทย เช่นเดียวกับจดหมายจากเมืองไทยโดยอยู่กับก๋งจะเน้นภาพของกลุ่มชาติพันธุ์จีนในไทยที่มีคุณธรรมขยันขันแข็งไม่ยอมแพ้ต่อโชคชะตาอาทิ

ก๋งเพียรสอนให้ฉันทอมรับความเป็นจริงของชีวิตมีความมั่นใจในตัวเองและเข้มแข็งต่อการบุกบันเพื่อความอยู่รอด...ก๋งก็เหมือนคนจีนรุ่นก่อนๆที่รอนแรมมาจากแผ่นดินใหญ่ไปทั่วสารทิศเพื่อหาที่ลงหลักปักฐานใหม่โดยมีความอดทนอดออมเป็นที่ตั้ง “คนที่เขารวยได้น่ะเพราะเขามีโอกาสและความสามารถ...” ถึงก๋งจะเป็นคนแก่และเติบโตมาในสังคมเก่าคร่ำครึในสายตาของคนรุ่นใหม่ก็จริงแต่ไม่เคยเลยที่ก๋งจะเน้นให้ฉันทฟังใจในเรื่องลิขิตของพรหมที่เราจับต้อง

ไม่ได้ “ไม่ใช่ว่าดวงดีแล้วจะร่ำรวยได้ก่อนจะสร้างตัวได้สำเร็จเขาจะต้องผ่านการทำงานอย่างหนักมาแล้วด้วย รู้จักหาเงินรู้จักเก็บจ้ำรู้จักคิดหาช่องทางต่อทุนฐานะของเขาจึงเป็นปีกแผ่นขึ้นมาได้... ไม่มีใครโชคดีถึงกับนอนซี้เกียจอยู่ข้างถนนแล้วเทวดาจะโยนถุงเงินลงมาให้ถึงหน้าตัก...จำไว้ (หยก, 2519)

นิยายทั้งสองเรื่องเป็นการพลิกการรับรู้เกี่ยวกับคนจีนในไทยก่อนหน้านิยายทั้งสองเรื่องนี้จะปรากฏขึ้นภาพตัวแทนของคนจีนในไทยมักจะปรากฏในรูปของตัวละครที่ไม่มีสกุลรุนชาติด้อยในด้านกิริยามารยาทและมักมีฐานะเป็นเพียงตัวประกอบของเรื่องและถึงแม้จะมีภาพจีนชนชั้นผู้ดีปรากฏอยู่ในนิยายบ้างแต่ชนชั้นผู้ดีจีนเหล่านั้นก็มักปรากฏเป็นผู้ดีที่ไม่มีสกุลรุนชาติมีแต่เงินหาใช้ผู้ดีแท้จริง (พัชรี, 2537) นอกจากการพลิกภาพการรับรู้คนเกี่ยวกับคนจีนในไทยแล้วนิยายทั้งสองเรื่องยังสอดแทรกอุดมการณ์แบบราชาชาตินิยม⁶ ซึ่งเน้นความสำคัญของกษัตริย์ต่อชาติไทยลงในเนื้อหาในจดหมายจากเมืองไทยปรากฏฉากที่ต้นสรวงอุ๋กล่าวเทศน์สุนถาบันกษัตริย์อาทิ

“กษัตริย์ทุกพระองค์ทรงมานะบากบั่นเพื่อสร้างชาติท่านทำงานโดยมิรู้เหน็ดเหนื่อยหาเวลาพักผ่อนมิได้เลยแต่ลูกหลานของพระองค์พากันหยุดงานฉลองเพื่อระลึกถึงคุณของพระองค์ โดยมีทำตัวให้เป็นประโยชน์ในวันนั้น...ลูกคิดว่าแทนที่จะหยุดงานแต่ทำงานให้มากขึ้นจะมีเหมาะกว่าหรือ... พระปียมหาราชท่านเลืกทาสประชาชนฉลองพระราชากรณียกิจล้วนแต่มีคุณค่าสรรเสริญกันไปโดยมิมีผลอันใดเกิดขึ้นเด็กทุกคนรู้อยู่แล้วว่าพระองค์ประเสริฐทำไมไม่ สอนให้เด็กทำความดีเป็นการบูชาพระองค์ท่านแทนที่จะเอาแต่บูชาด้วยพวงมาลาดอกไม้ธูปเทียนและวาจา ปฏิบัติบูชาพิเศษกว่าเป็นไหนๆ” (โบทัน, 2542) ส่วนอยู่กบังกั้นได้เน้นอุดมการณ์ราชาชาตินิยมอย่างเด่นชัดและทรงพลังอาทิ

⁶ เกี่ยวกับประเด็นนี้โปรดดูธงชัย, 2554: 56-65

“ข้าพเจ้าจะเป็นสุขมากถ้าประจักษ์ว่าอยู่กับกั๋งนี้ได้ทำหน้าที่เป็นสะพานอันหนึ่งที่ทอดข้าม ความขัดแย้งความไม่เข้าใจกัน ฯลฯ ระหว่างคนจีนกับคนไทย-ถ้าหากมีอยู่หรืออาจจะมีขึ้นในกาล ภายหน้าและจะภูมิใจที่สุดถ้าคนจีนทุกคนที่อ่านหนังสือไทยออกได้อ่านเรื่องนี้บ้างเพื่อที่เขาจะได้เกิดความคิดเปรียบเทียบในใจตัวเองบ้างว่าจะอยู่ในเมืองไทยนี้เถียง **คนของแผ่นดิน**หรือจะอยู่ไปอย่าง **เสี้ยนแผ่นดิน**⁷” (หยก, 2519: คำนำ)

“กั๋งเป็นคนจีนทั้งเชื้อชาติและสัญชาติเข้ามาเมืองไทยในฐานะผู้ฟังพระบรมโพธิสมภารกษัตริย์ไทยบำเพ็ญตนเถียงข้าแผ่นดินชำระสุจริตของพระบาทที่ติดลอคชีวิตอันยากไร้ เคารพกฎหมายไทยรักแผ่นดินไทยเข้าใจคนไทยและดินที่จะกลบหน้ากั๋งนั้นคือดินในเขตชั้นขมิ้นของพระมหากษัตริย์ไทย” (หยก, 2519)

เมื่อพิจารณาจากภูมิหลังของผู้เขียนทั้งสองคนที่เป็นลูกจีนเกิดและเติบโตในช่วงทศวรรษ 2490 และได้รับการศึกษาในระบบการศึกษาไทยที่ปลูกฝังอุดมการณ์ราชาชาตินิยมแล้วก็ไม่แปลกที่ผู้เขียนทั้งสองโดยสำนักผู้ตัวหรือไม่ก็ตามพยายามประสานความเป็นจีนเข้ากับความเป็นไทยที่มีกษัตริย์เป็นหัวใจสำคัญ

ทั้งนี้หากพิจารณาจากเนื้อหาของนิยายและการเผยแพร่ในวงกว้างจะพบว่านิยายทั้งสองเรื่องนี้มีผลกระทบต่อการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับคนจีนในไทยเมื่อพิจารณาจากโครงเรื่องแล้วกล่าวได้ว่านิยายทั้งสองเรื่องนี้มีโครงเรื่องที่อาจเรียกได้ว่า “โครงเรื่องคนจีนเสียผีหมอนใบใต้พระบรมโพธิสมภาร” คือบรรยายถึงภาพชีวิตคนจีนเผชิญกับความอดอยาก

⁷ ตัวเน้นตามต้นฉบับนำเสนอใจที่ว่าวาทกรรมเสียผีหมอนใบใต้พระบรมโพธิสมภารที่ถูกผลิตโดยอยู่กับกั๋ง ทรงพลังยิ่งนอกจากการที่นิยายเรื่องนี้ยังถูกนำมาผลิตเป็นละครและภาพยนตร์หลายครั้งจนทำให้วาทกรรมดังกล่าวถูกเน้นย้ำแล้วท่ามกลางวิกฤตการณ์การเมืองในปี พ.ศ.2553 นักแสดงคนหนึ่งที่เคยสวมบทบาทเป็นกั๋งยังได้ขึ้นเวทีรับรางวัลนาฏราชพร้อมประกาศข้อความที่แทบไม่ต่างจากการเน้นย้ำเรื่อง **คนของแผ่นดิน**กับ **เสี้ยนแผ่นดิน**ในอยู่กับกั๋ง

ร้านแคนในแผ่นดินใหญ่ทำให้จำต้องอพยพหนีร้อนมาพึ่งเย็นหรือพึ่งพระบรมโพธิสมภารในแผ่นดินไทยเมื่อมาถึงแผ่นดินไทยก็คนจีนเหล่านั้นก็ยอมรับการกลืนกลายเป็นไทยมุ่งแต่การสร้างฐานะทางเศรษฐกิจโดยปราศจากความตื่นตัวทางการเมืองกระทั่งท้ายที่สุดคนจีนเหล่านี้ก็ได้ตั้งรกรากในแผ่นดินไทยสืบลูกหลานและสามารถหลักฐานจะจากยากลือฝิ่นหมอนใบสู่ฐานะเจ้าสัวได้เพราะเมืองไทยได้พระบรมโพธิสมภารสงบร่มเย็นเปิดโอกาสให้กับคนจีนและลูกหลานที่เกิดในแผ่นดินไทย

ในช่วงทศวรรษ 2510 นิยายทั้งสองเรื่องนี้ได้สร้างการรับรู้ใหม่เกี่ยวกับคนจีนในประเทศไทยทั้งยังได้วางกรอบโครงเรื่องคนจีนลือฝิ่นหมอนใบได้พระบรมโพธิสมภารซึ่งภายหลังจะถูกนำมาใช้เป็นกรอบโครงในการสร้างประวัติศาสตร์ของคนจีนในไทยอย่างเป็นระบบในยุคสมัยต่อมา

3.2 ทศวรรษ 2520-ทศวรรษ 2530: การนิยามตัวตนสู่การเป็นส่วนสำคัญของชาติไทย

นอกจากจะนำไปสู่การล่มสลายของเผด็จการทหารแล้วเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ได้มีส่วนพลิกให้สถานภาพของกษัตริย์ในสังคมไทยกลับมามีความสำคัญและเชื่อมโยงกับการเรียกร้องประชาธิปไตยอย่างเด่นชัดระหว่างการเคลื่อนไหวในช่วง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 วาทกรรมกษัตริย์เป็นผู้พระราชทานรัฐธรรมนูญได้ถูกต้องย้าและยังมีการเชื่อมโยงวาทกรรมดังกล่าวเข้ากับกษัตริย์องค์ปัจจุบันขณะที่ฝ่ายทหารกลับถูกเชื่อมโยงกับคณะราษฎรซึ่งถูกตีตป้ายให้เป็นบรรพบุรุษของเผด็จการทหาร⁸

ความวุ่นวายทางการเมืองหลังเดือนตุลาคม พ.ศ.2516 ที่จบลงด้วยการเหตุการณ์นองเลือด 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 ได้สะท้อนให้เห็นถึงภาวะความไร้เสถียรภาพทางการเมือง

⁸ รายละเอียดดู ประจักษ์, 2548

อย่างรุนแรงครั้งหนึ่งของสังคมไทยเนื่องด้วยเสถียรภาพทางการเมืองแบบเดิมที่ดำรงอยู่ได้ผ่านระบบอุปถัมภ์ภายใต้เครือข่ายการนำของเผด็จการทหารได้พังทลายลงอย่างกะทันหันหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 เกิดการแตกกระจายของกลุ่มต่างๆ ที่อยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์เดิมจนทำให้แต่ละกลุ่มอ่อนพลังไม่สามารถก้าวขึ้นมาแทนที่ผู้อุปถัมภ์เดิมได้ภายใต้สภาวะดังกล่าวหากกลุ่มใดต้องการขึ้นมาใช้อำนาจเหนือกลุ่มอื่นก็จำเป็นต้องสร้างความเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มของตนกับสถาบันกษัตริย์ (อรรถจักร์, 2555)

กระบวนการดังกล่าวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจและโครงสร้างสังคมครั้งสำคัญของสังคมไทยผ่าน “ระบอบประชาธิปไตยครึ่งใบ” ภายใต้การนำของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ทำให้เกิดการประสานของอำนาจหลายฝ่ายทั้งจากระบบราชการกองทัพนักธุรกิจและพรรคการเมืองซึ่งท้ายที่สุดถูกขมวดร้อยรัดเชื่อมโยงเข้ากับสถาบันกษัตริย์

ขณะเดียวกันความเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจโลกและพลวัตทางเศรษฐกิจของสังคมไทยก็มีส่วนสำคัญต่อการปรับเปลี่ยนนิยามตัวตนของจีนสยามภาวะเศรษฐกิจที่ซบเซานับแต่ปลายทศวรรษ 2510 เนื่องด้วยการผลิตเพื่อทดแทนสินค้านำเข้าเริ่มอึมครึมภาวะเศรษฐกิจโลกตกต่ำจากวิกฤตน้ำมันปลายทศวรรษ 2510 การถอนตัวของสหรัฐออกจากอินโดจีนและความวุ่นวายทางการเมืองระหว่าง พ.ศ.2516-2519 ทำให้เศรษฐกิจที่เน้นการส่งออกด้านเกษตรกรรมเริ่มหยุดชะงักและไทยต้องปรับเปลี่ยนตัวเองมาอิงกับการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมมากขึ้นในทศวรรษ 2520

นอกจากการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมแล้วไทยยังเริ่มหามาตรการใหม่ๆ ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจมากขึ้นด้วยเช่นสนับสนุนให้คนไทยไปทำงานในต่างประเทศโดยเฉพาะตะวันออกกลางและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจังอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกของไทยเติบโตอย่างสมบูรณ์ในทศวรรษ 2520 โดยเฉพาะรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ซึ่งมีความสัมพันธ์กับภาคธุรกิจมากขึ้นฝ่ายนักธุรกิจรวมตัวกันตั้งสมาคมต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อ

นโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลเช่นสมาคมธนาคารแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยมีการตั้งคณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชน (ก.ร.อ.) เพื่อเป็นเวทีอย่างเป็นทางการในการส่งข้อเสนอต่อรัฐบาล

อย่างไรก็ตามปัญหาเศรษฐกิจในช่วงปลายทศวรรษ 2520 บีบให้รัฐบาลพลเอกเปรมต้องลดค่าเงินบาทใน พ.ศ. 2527 เปลี่ยนมาใช้ระบบตะกร้าเงินตราและหันมาใช้การส่งออกเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจ จุดเปลี่ยนสำคัญของเศรษฐกิจโลกในช่วงปลายทศวรรษ 2520 คือสนธิสัญญาพลาซาแอคคอร์ด (Plaza accord) เมื่อ พ.ศ.2528 ที่ญี่ปุ่นยอมให้เงินเยนแข็งค่าขึ้นเมื่อเทียบกับเงินตราสกุลอื่นของโลกและเป็นจุดเริ่มต้นของ “ยุคทอง” ของเศรษฐกิจไทยเนื่องด้วยก่อให้เกิดการย้ายฐานการลงทุนและการหลั่งไหลของทุนญี่ปุ่นสู่ไทยจำนวนมาก กระทั่งทำให้ตัวเลขการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของไทยในช่วงต้นทศวรรษ 2530 เติบโตในระดับเลขสองหลัก (ผาสูก, 2546: 186-199)

3.2.1 คนจีน 200 ปีภายใต้พระบรมโพธิสมภารพระเจ้าตากและสกินเนอร์

การเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วงทศวรรษ 2520-ทศวรรษ 2530 ดังที่กล่าวมาข้างต้นได้ทำให้เกิดการเลื่อนฐานะของคนไทยเชื้อสายจีนในเมืองจำนวนมากนับแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมาแรงงานกรรมกรในเมืองซึ่งเคยประกอบด้วยชาวจีนอพยพเป็นส่วนใหญ่ กลักลับกลายเป็นแรงงานคนเชื้อสายไทยมากขึ้นเรื่อยๆ (แอนเดอร์สัน, 2553) การเติบโตทางเศรษฐกิจนับแต่ทศวรรษ 2500 – ช่วงทศวรรษ 2530 ยิ่งเป็นปัจจัยในการผลักดันให้คนไทยเชื้อสายจีนในเมืองจำนวนมากเลื่อนฐานะสู่การเป็นนายทุนระดับชนชั้นกลางชั้นไป

⁹ เบนดิกท์แอนเดอร์สันยังได้ชี้ให้เห็นว่านับแต่ช่วงปลายทศวรรษ 2510 มีลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจำนวนมากเข้าสู่การศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย “เพียงแต่มองไปที่ประตูดูธรรมศาสตร์ก็จะพบคนไทยเชื้อ

อย่างไรก็ตามบรรดาชนชั้นกลางเชื้อสายจีนเหล่านี้ยังคงถูกกีดกันออกจากการเข้ามามีส่วนแบ่งปันผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมืองอย่างเต็มที่ที่กระแสฝ่ายซ้ายที่ขึ้นสูงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ทำให้เกิดกระแสโจมตีรัฐและทุนซึ่งก็ไม่น่าแปลกใจว่าเป้าหมายในการโจมตีคือเจ้าหน้าที่รัฐและนายทุนเชื้อสายจีนที่ถูกให้ภาพว่าเป็นผู้ร้ายที่มุ่งเอารัดเอาเปรียบชาวชนบทไทยโดยการโจมตีนี้ก็แฝงไว้ด้วยความรู้สึกในเชิงชาตินิยมไทยซึ่งก่อตัวมาจากการเคลื่อนไหวของบรรดานักศึกษาในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ.2516¹⁰ นอกจากนี้ความเป็นเงินที่ถูกทำให้เป็นปมด้อยในสังคมไทยนั้นก็ยังไม่ได้มลายหายไปอย่างหมดสิ้นแม้ว่าจะค่อยๆ มีความเปลี่ยนแปลงจากการที่สาธารณรัฐประชาชนจีนเริ่มเปิดตัวสู่โลกภายนอกและก้าวขึ้นสู่สถานะมหาอำนาจทำให้รัฐไทยจำเป็นต้องจัดความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีนใหม่สถาบันกษัตริย์ก็เริ่มแสดงการยอมรับความเป็นเงินอย่างเปิดเผยพระบรมวงศานุวงศ์ไทยเสด็จเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนหลายครั้งบางพระองค์ยังทรงศึกษาภาษาและวัฒนธรรมจีน (Kasian, 2009)

ในช่วงนี้บริบทของยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปเปิดโอกาสให้กับการเคลื่อนไหวนิยามตัวตนใหม่ของคนไทยเชื้อสายจีนมากขึ้นขณะเดียวกันพวกเขา ก็จำเป็นต้องสร้างพื้นที่ในสังคมไทยให้กับตนเองเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์จากการเติบโตทางเศรษฐกิจด้วยการเริ่มนิยามตัวตนใหม่เป็นนายทุนชนชั้นกลางผู้มีวัฒนธรรมเปลี่ยนความหมายของความเป็นคนไทยเชื้อสายจีนจาก “คนชายขอบ” สู่อำนาจเป็นส่วนสำคัญของชาติไทย

สายจีนอยู่ภายในในขณะที่คนที่อยู่นอกนั้นคือหน้าของคนไทยที่มีเชื้อชาติไทย” รายละเอียดในบทความ Anderson, 1990: 33-48.

¹⁰ รายละเอียดดู แอนเดอร์สัน, 2553

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนดีขึ้นเป็นลำดับส่งผลให้บรรดาชาวไทยเชื้อสายจีนจำนวนมากสามารถเดินทางไปเยือนบ้านเกิดและค้นพบความเป็นจีนที่ถูกกลบเลือนของเขาได้ใหม่ผลที่ตามมาทำให้การค้าและการพาณิชย์ของไทยเชื่อมเข้ากับเครือข่ายของจีนอย่างไม่เคยเป็นมาก่อนโดยมีนักธุรกิจชาวไทยเชื้อสายจีนเป็นตัวกลางขณะเดียวกันการเติบโตทางเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศมังกรน้อยเอเชียอาคเนย์อันมีฮ่องกง สิงคโปร์ ไต้หวัน และเกาหลีใต้ก็ยิ่งสร้างความภาคภูมิใจให้กับกลุ่มชาติพันธุ์จีนและเป็นปัจจัยที่ผลักดันให้รัฐและสังคมไทยจำต้องเปิดพื้นที่ให้กับ “ความเป็นจีน” วัฒนธรรมจีนกลายมาเป็นสัญลักษณ์อันทรงเกียรติทางวัฒนธรรมซึ่งได้รับการยอมรับจากรัฐและสังคมไทยทว่า “ความเป็นจีน” ดังกล่าวก็ตกอยู่ภายใต้กรอบของวัฒนธรรมแห่งชาติที่ทางการรับรอง (เจ. เรย์ โนลด์ส, 2550: 261-262)

นับแต่ทศวรรษ 2520 เป็นต้นมาการผลิตงานทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์จีนโดยมีโครงเรื่อง “คนจีนเสียผืนหมอนใบใต้พระบรมโพธิสมภาร” ก็ถูกผลิตขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งในรูปแบบภาพยนตร์ละครโทรทัศน์นิยายและสารคดีนอกจากถูกนำมาตีพิมพ์อีกหลายครั้งแล้วนิยายเรื่องอยู่กับกิ่งซึ่งเป็นหน่อเชื้อของโครงเรื่อง “คนจีนเสียผืนหมอนใบใต้พระบรมโพธิสมภาร” ยังถูกนำมาสร้างเป็นละครอีกด้วย

ในช่วงนี้โครงเรื่องคนจีนเสียผืนหมอนใบใต้พระบรมโพธิสมภารเริ่มถูกทำให้เป็นรูปธรรมที่จับต้องได้มากยิ่งขึ้นจากภาพชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนที่อยู่ในรูปนิยายเพียงไม่กี่เรื่องงานที่เกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีนเริ่มทวีจำนวนมากขึ้นโดยเฉพาะการปรากฏของงานเขียนเชิงสารคดีและงานวิชาการเชิงประวัติศาสตร์ที่ทำให้โครงเรื่องคนจีนเสียผืนหมอนใบใต้พระบรมโพธิสมภารดูสมจริงมากขึ้น

งานเขียนเชิงสารคดีของสำนักพิมพ์เส้นทางเศรษฐกิจที่สำคัญ 2 เล่มคือคนจีน 200 ปีภายใต้ร่มพระบรมโพธิสมภาร (วิทยา, 2526) กับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชและ

บทบาทชาวจีนในสยาม (เสถียร, 2527) มีส่วนอย่างสำคัญในการนิยามตัวตนของคนไทยเชื้อสายจีนใหม่ทั้งยังเป็นการทำให้โครงเรื่องคนจีนเสื่อผืนหมอนใบใต้พระบรมโพธิสมภารมีความศักดิ์สิทธิ์สมจริงและสัมผัสจับต้องได้มากยิ่งขึ้น

คนจีน 200 ปีภายใต้ร่มพระบรมโพธิสมภารซึ่งเป็นงานเขียนเชิงสารคดีประวัติศาสตร์ตีพิมพ์เนื่องในโอกาสงานสมโภช 200 ปีกรุงรัตนโกสินทร์ ให้ภาพชีวิตคนจีนในมิติต่างๆโดยเน้นเรื่องบทบาทความสำคัญทางเศรษฐกิจของคนไทยเชื้อสายจีนพร้อมทั้งเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ภายใต้กรอบโครงเรื่องคนจีนเสื่อผืนหมอนใบใต้ร่มพระบรมโพธิสมภารอย่างสมจริงหนังสือเล่มนี้ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากบรรดาห้างร้านคนไทยเชื้อสายจีนจำนวนมากอีกทั้งรูปเล่มหนังสือก็เต็มไปด้วยพระบรมฉายาลักษณ์ของกษัตริย์และเชื้อพระวงศ์หลายพระองค์ในเครื่องทรงแบบจีน

แม้ว่าหนังสือเล่มนี้จะเน้นชื่อเรื่องว่าคนจีน 200 ปีใต้พระบรมโพธิสมภาร ซึ่งบ่งบอกนัยถึงการอยู่ใต้ร่มพระบรมโพธิสมภารของราชวงศ์จักรี ทว่าเนื้อหาภายในหนังสือกลับมีความพยายามย้อนเวลากลับไปไกลถึงสุโขทัยเพื่อที่จะบ่งบอกว่าคนจีนได้ทำคุณประโยชน์ให้กับสังคมไทยและเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยมาอย่างยาวนาน นับแต่รัฐไทยเริ่มก่อตัวขึ้น

นอกจากนี้ปัญญาชนผู้มีบทบาทในการนิยามความเป็นไทยอย่างแข็งขันในช่วงเวลานั้นคือ หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมชได้มีส่วนในการตอกย้ำความสำคัญของคนจีนในฐานะส่วนหนึ่งของสังคมไทย ในบทความ *คนจีนในทรรศนะของ...คึกฤทธิ์* ซึ่งตีพิมพ์ในหนังสือเล่มนี้ นอกจากจะสืบบย้อนความสัมพันธ์ระหว่างคนจีนกับสังคมไทยนับแต่ถึงสุโขทัยถึงปัจจุบัน หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ยังได้เน้นถึงวิริกรรมของพระเจ้าตากสินมหาราชในฐานะกษัตริย์เชื้อสายจีนที่นำพลพรรคคนไทยเชื้อสายจีนกู้บ้านกู้เมือง (วิทยา, 2526: 31) ซึ่งนับว่างานเขียนของหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์นับเป็นงานชิ้นแรก ๆ นับแต่ทศวรรษ 2510 ที่ตีพิมพ์ในหนังสือเกี่ยวกับคนจีนในประเทศไทยโดยมีการกล่าวถึงประเด็นกษัตริย์มีเชื้อสายจีนอย่างเปิดเผย

คนจีน 200 ปีภายใต้พระบรมโพธิสมภาร เนื้อหาภายในเต็มไปด้วยภาพของพระมหากษัตริย์และขุนนางราชวงศ์จักรีในเครื่องแต่งกายแบบจีน และยังมีบทความของหม่อมอมรวงศ์วิจิตร ปราโมช ปัญญาชนผู้มีบทบาทสำคัญในการนิยามความเป็นไทยในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

ประเด็นเรื่องพระเจ้าตากสินมหาราชนี้ ถูกนำมาขยายเป็นหนังสืออีกเล่มในปีต่อมา โดยสำนักพิมพ์เดียวกับที่ตีพิมพ์หนังสือ *คนจีน 200 ปีภายใต้พระบรมโพธิสมภาร* ภายใต้ชื่อเรื่องว่า *สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชและบทบาทชาวจีนในสยาม* ซึ่งเนื้อหา ก็เป็นการเน้นความสำคัญของคนจีนที่มีต่อสังคมไทย

ภาพลักษณ์และความหมายของความเป็นจีนได้ถูกผลิตขึ้นมาใหม่ในฐานะกลจักรสำคัญทางเศรษฐกิจอันเป็นส่วนสำคัญของสังคมไทยและมีบทบาทสำคัญในสังคมไทยมายาวนาน (แม้แต่กษัตริย์ก็ยังมีเชื้อสายจีน) นอกจากนี้พวกเขายังเปี่ยมล้นด้วยความรักชาติจงรักภักดีต่อสถาบันกษัตริย์

นอกจากหนังสือที่ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์เส้นทางเศรษฐกิจแล้วการปรากฏของหนังสือวิชาการในช่วงปลายทศวรรษ 2520 ก็มีส่วนสำคัญในการตอกย้ำสร้างโครงเรื่องคนจีนเสียผืนหมอนใบใต้พระบรมโพธิสมภารจนกลายเป็นวาทกรรม (Discourse) ที่ครอบงำการรับรู้เกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทยงานชิ้นสำคัญของจี. วิลเลียมสกินเนอร์เรื่อง *สังคมจีนในไทย : ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์* (สกินเนอร์, 2529) ตีพิมพ์เป็นภาษาไทยครั้งแรกในปี พ.ศ. 2529 โดยมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ได้กลายมาเป็นงานที่ทรงอิทธิพลต่อการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์จีนในไทย¹¹

กล่าวสำหรับวงวิชาการไทยซึ่งเป็นส่วนประกอบหนึ่งของสังคมไทยก็ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลครอบงำของกรอบคิดดังกล่าวทั้งยังมีส่วนส่งเสริมการผลิตซ้ำกรอบคิดดังกล่าวอย่างมี

¹¹ งานวิชาการที่ว่าด้วยเรื่องคนจีนในประเทศไทยนับแต่ทศวรรษ 2510 มักอ้างอิงงานของสกินเนอร์เป็นสำคัญอย่างไรก็ตามการแปลงานของสกินเนอร์เป็นภาษาไทยทำให้งานของเขาเป็นที่รับรู้แพร่หลายและถูกอ้างอิงมากขึ้น

ประสิทธิภาพการตีพิมพ์งานศึกษากลุ่มชาติพันธุ์จีนในสังคมไทยในปลายทศวรรษ 2520 เรื่อง *สังคมจีนในไทย : ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์*ของจี. วิลเลียมสกินเนอร์ซึ่งเป็นงานที่ทรงอิทธิพลต่อการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์จีนในไทยเป็นภาษาไทยในปี พ.ศ.2529 และการตีพิมพ์งานวิชาการชิ้นอื่นๆในเวลาต่อมาได้สร้างความเข้าใจต่อกลุ่มชาติพันธุ์จีนในสังคมไทยภายใต้กรอบความคิด “คนจีนเสื้อผืนหมอนใบใต้พระบรมโพธิสมภาร” อย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษาของสกินเนอร์ให้ภาพของชาวจีนเสื้อผืนหมอนใบที่อพยพมาจากจีนแผ่นดินใหญ่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารกระทั่งสร้างตัวเป็นเจ้าของได้เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้สกินเนอร์ยังได้เสนอกระบวนทัศน์กลืนกลาย (Assimilation paradigm) ซึ่งระบุว่าชาวจีนในไทยจะถูกกลืนกลายเป็นไทยอย่างหมดจดงานชิ้นเอกของสกินเนอร์นี้ยังคงทรงอิทธิพลต่อการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์จีนในสังคมไทยกระทั่งปัจจุบันนักวิชาการรุ่นหลังยังคงยึดงานของสกินเนอร์โดยเฉพาอย่างยิ่งข้อเสนอเรื่อง “กระบวนทัศน์กลืนกลาย” เป็น “สรณะ” และแน่นอนว่ากระบวนทัศน์ดังกล่าวก็ได้แพร่หลายออกจากวงวิชาการสู่สังคมไทยในวงกว้างจนครอบคลุมการรับรู้ของคนทั่วไป

ครั้นล่วงสู่ทศวรรษ 2530 การนิยามภาพลักษณ์และปรับความหมายของความเป็นจีนในสังคมใหม่เริ่มผลิดอกออกผลบรรดาชนชั้นกลางเชื้อสายจีนเริ่มกล้าที่จะแสดงอัตลักษณ์จีนในที่สาธารณะอย่างเปิดเผยมากขึ้นบรรดานักการเมืองไทยเชื้อสายจีนเริ่มณรงค์หาเสียงโดยการพิมพ์ชื่อเป็นภาษาจีนบนป้ายณรงค์และใช้สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมเช่นรูปมังกรและสิงห์เพื่อแสวงหาความสนับสนุนจากบรรดาชนชั้นกลางเชื้อสายจีนในเมืองซึ่งบัดนี้ได้กลายมาเป็นพลังสำคัญในการเมืองไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังวิกฤตพฤษภาทมิฬ พ.ศ.2535

วิกฤตพฤษภาทมิฬ พ.ศ.2535 ที่บรรดาชนชั้นกลางในเมืองเคลื่อนไหวต่อต้านการก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของพลเอกสุจินดา คราประยูรจนนำไปสู่การนองเลือดกลางเมืองซึ่งท้ายที่สุดนำมาซึ่งชัยชนะของชนชั้นกลางเหนือระบอบราชการและทหารทำให้ความ

มั่นใจในพลังของชนชั้นกลางซึ่งส่วนมากมีเชื้อสายจีนถูกต้องย้าและเพิ่มขึ้นมากจนอาจกล่าวได้ว่าความมั่นใจนี้พุ่งขึ้นสู่จุดสูงสุด

นิยายเรื่องลวดลายมังกรซึ่งตีพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ.2528 โดยสำนักพิมพ์ดอกหญ้าเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตของชาวจีนอพยพที่มาเมืองไทยในสภาพเสื่อผืนหมอนใบแต่ด้วยความขยันขันแข็งมมานะสร้างตัวจนเป็นเจ้าของกิจการใหญ่โตและเป็นกลจักรสำคัญทางเศรษฐกิจของไทยในช่วงทศวรรษ 2530 นิยายเรื่องนี้ขายดีมากจนมีการตีพิมพ์ถึง 28 ครั้ง ในช่วงทศวรรษ 2530 นิยายเรื่องนี้ได้ถูกนำมาสร้างเป็นละครโทรทัศน์ในปี พ.ศ.2535 ในช่วงหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬตามกระแสความมั่นใจของชนชั้นกลางไทยเชื้อสายจีนที่พุ่งขึ้นสู่จุดสูงสุด กระแสความนิยมละครเรื่องดังกล่าวท่ามกลางหมู่ชนชั้นกลางในเมืองทำให้เกิดงานเขียนในเชิงวิชาการที่มุ่งวิเคราะห์ชนชั้นกลางไทยเชื้อสายจีนโดยล้อยกับปรากฏการณ์ความนิยมละครเรื่องลวดลายมังกรจนเกิดเป็นหนังสือ อาทิ งานของเกษียรเดชะพิระ เรื่อง *ลวดลายมังกร : รวมข้อเขียนว่าด้วยความเป็นจีนในสยาม* (เกษียร, 2537)

ขณะเดียวกันความมั่นใจของชนชั้นกลางไทยเชื้อสายจีนที่ถูกหล่อหลอมผ่านสำนักประวัติศาสตร์คนจีนเสื่อผืนหมอนใบได้พระบรมโพธิสมภาร ความสำเร็จทางเศรษฐกิจ และชัยชนะในการเคลื่อนไหวทางการเมือง ยังนำไปสู่การเคลื่อนไหวเพื่อผูกโยงลูกจีนให้เป็นปึกแผ่นมากยิ่งขึ้น

แต่เดิมสมาคมจีนในประเทศไทยมักแบ่งแยกออกเป็นกลุ่มภาษา หรือตามถิ่นเกิดและมุ่งทำกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์เป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามภายใต้บริบทที่ความมั่นใจของชนชั้นกลางพุ่งสู่จุดสูงสุด พร้อมทั้งสำนักประวัติศาสตร์คนจีนเสื่อผืนหมอนใบได้พระบรมโพธิสมภารได้สถาปนาหยั่งรากลง จนกลายเป็นความเชื่อที่ดำรงอยู่อย่างมั่นคงในสังคมไทย บรรดาลูกจีนจึงเกิดความพยายามในการเชื่อมผสานซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งตอกย้าสำนัก

ประวัติศาสตร์คนจีนเสื่อผืนหมอนใบได้พระบรมโพธิสมภารอันกลายมาเป็นสำนึกในตัวตนของพวกเขา

ในปี พ.ศ.2536 เกิดการริเริ่มจัดตั้งสมาคมชาวไทยเชื้อสายจีนขึ้น โดยมุ่งหวังที่จะรวบรวมพี่น้องคนไทยเชื้อสายจีนซึ่งมีอยู่ถึง 56 ตระกูลแห่ง 9 ภาษา 10 ตำบลให้เป็นปึกแผ่น สมาคมนี้มีความพิเศษแตกต่างจากสมาคมจีนอื่นๆ ที่มีมาก่อนหน้า เนื่องจากสมาคมนี้เกิดจากการรวมตัวเพื่อจัดกิจกรรมเป็นครั้งคราว จึงไม่มีโครงสร้างเป็นทางการเหมือนสมาคมอื่น โดยจุดประสงค์ของสมาคมคือ การรวบรวมชาวไทยเชื้อสายจีนเพื่อแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ดังสะท้อนจากกิจกรรมของสมาคมดังนี้ พ.ศ.2537 ทางสมาคมจัดงานอุปสมบทชาวไทยเชื้อสายจีน 64 คนถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พ.ศ.2538 จัดงานถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี ในนามภาคเอกชนที่ท้องสนามหลวง ปี พ.ศ.2539 จัดงานฉลองและมหรศพสมโภช ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ บริเวณ วงเวียนโอเดียนและถนนเยาวราชตลอดสาย ปี พ.ศ. 2542 จัดงานโครงการเฉลิมพระเกียรติ เรื่องในวโรกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ (นิสตาร์, 2544: 56-57)

4. ขนชั้นกลาง ความเป็นไทยในอัตลักษณ์จีน กับประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

การสร้างประวัติศาสตร์เพื่อยามตัวตนให้กลายมาเป็นส่วนสำคัญของชาติไทยโดยคนไทยเชื้อสายจีนนี้กล่าวได้ว่าประสบความสำเร็จอย่างสูงสุดในช่วงทศวรรษ 2530 เรื่องเล่าที่ค่อยๆ ถูกสร้างขึ้นในแต่ละยุคสมัยนี้ได้กลายมาเป็นวาทกรรมที่มีผู้เข้าร่วมผลิตและต่อย้ายจากโครงเรื่องนิยายและประวัติศาสตร์ในแบบฉบับคนจีนเสื่อผืนหมอนใบได้พระบรมโพธิสมภารโครงเรื่องดังกล่าวได้กลายมาเป็นวาทกรรมหรือความจริงที่นำไปสู่การสถาปนา

ความรู้ชุดหนึ่งอันนำไปสู่การจัดความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างคนไทยเชื้อสายจีนกับคนกลุ่มอื่นๆ ในสังคมไทยการรับรู้เกี่ยวกับตัวตนที่คนไทยเชื้อสายจีนรับรู้ตัวเขาเองและภาพที่สังคมรับรู้มันอยู่ภายใต้กรอบวาทกรรมคนจีนเลื้อยผืนหมอนใบใต้พระบรมโพธิสมภารที่ว่าการสร้างเนื้อสร้างตัวของพวกเขาจากเลื้อยผืนหมอนใบสู่ฐานะชนชั้นกลางและเจ้าสำนวนั้นเกิดขึ้นภายใต้ร่มพระบรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์ไทยและความขยันขันแข็ง มุมานะ และวินัยของพวกเขาเอง โดยวาทกรรมนี้เป็นผลของการผลิตซ้ำอย่างซับซ้อนภายใต้เงื่อนไขของยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปดังที่ได้กล่าวไปในหัวข้อก่อนหน้า

อย่างไรก็ตามการรับรู้นี้ยังถูกต่อย้ำและผลิตขึ้นภายใต้เงื่อนไขที่สำคัญอย่างน้อย 2 ประการ ประการแรกคือ นิยามความเป็นไทยซึ่งนับแต่ทศวรรษ 2500 เป็นต้นมาผู้ที่มีบทบาทอย่างสำคัญในการนิยามความเป็นไทยคือหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ส่วนประการที่สองคือภาพของสถาบันกษัตริย์ในฐานะตัวแสดงทางการเมือง (Political actor) ที่ทำหน้าที่ในการสร้างคูลทางการเมืองจนก่อให้เกิดเสถียรภาพทางการเมืองระดับหนึ่งซึ่งเอื้อให้เกิดการเติบโตทางธุรกิจของบรรดาชนชั้นกลางเชื้อสายจีนนับแต่ทศวรรษ 2500 เป็นต้นมา

4.1 ความเป็นไทยในอัตลักษณ์จีน

อัตลักษณ์จีนที่ถูกผลิตขึ้นมาแต่ละช่วงเวลานั้น ไม่ได้เกิดขึ้นมาอย่างลอยๆ ทว่าเกิดจากการเลือกสรรสร้างความหมายเพื่อตอบโต้กับบริบทความเปลี่ยนแปลงของสังคมในแต่ละยุคสมัย ดังที่ได้แสดงให้เห็นในช่วงต้นของบทความนี้

อย่างไรก็ตามการที่อัตลักษณ์จีนถูกผลิตขึ้นภายใต้บริบทสังคมไทย เพื่อที่จะสร้างพื้นที่ยื่นให้กับคนจีนในสังคมไทย การเลือกสรรประนีประนอมระหว่างนิยามความเป็นจีนกับความเป็นไทยจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงมิได้ หากต้องการสร้างพื้นที่ให้สังคมไทยยอมรับอัตลักษณ์จีน นิยามความเป็นไทยที่คนจีนในสังคมไทยเลือกที่จะประนีประนอมรับเข้ามาเป็นส่วนหนึ่ง

ของอัตลักษณ์จีนนี้ก็คือ ความเป็นไทยที่นิยามโดยหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ปัญญาชนผู้มีบทบาทอย่างสำคัญในการนิยามความเป็นไทยในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

สายชล สัตยานุรักษ์ ได้ชี้ให้เห็นว่าความเป็นไทยที่หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช นิยามที่สำคัญคือ เรื่องการปกครองแบบไทยที่เหนือกว่าการปกครองแบบประชาธิปไตยของตะวันตก โดยหลักการปกครองแบบไทยเน้นเรื่องความเด็ดขาดของผู้นำ แต่ผู้นำก็ถูกกำกับโดยศีลธรรมจากพุทธศาสนาทำให้ประชาชนไม่ได้รับการกดขี่ การเข้าร่วมการปกครองนี้ให้สิทธิตามชั้นทางสังคม ดังนั้นคนระดับล่างจึงไม่มีสิทธิเข้าร่วมเพราะเป็นกลุ่มคนที่ด้อยความรู้ หากเข้าร่วมจะก่อให้เกิดความวุ่นวาย ส่วนบทบาทของพระมหากษัตริย์นั้นพระองค์ทรงมีความสำคัญสูงสุดเนื่องด้วยทรงเป็นต้นแบบของความเป็นไทย ทั้งยังทรงเป็นสถาบันศักดิ์สิทธิ์สูงสุดที่ผู้ใดจะละเมิดมิได้ และพระมหากษัตริย์ทรงอยู่ในสถานะที่จะควบคุมดูแลการใช้อำนาจของผู้นำแบบไทยแทนประชาชน นอกจากนี้หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ยังเน้นเรื่องการรู้จักที่ต่ำ-ที่สูง โดยทุกคนจะอยู่ในฐานะอย่างไร ก็แล้วแต่ความสามารถหรือกรรมของตน หากประชาชนแต่ละคนรู้จักหน้าที่ของตนเอง สังคมก็จะไม่เกิดความวุ่นวายขึ้น แม้จะมีความแตกต่างทางชนชั้น แต่สังคมก็จะดำเนินไปอย่างสงบสุข เพราะมีระบบอุปถัมภ์ผู้ที่ในชนชั้นที่ต่ำกว่า ดังนั้นสังคมไทยจึงเป็นสังคมที่มีระเบียบ ปราศจากการเมือง ซึ่งเป็นเรื่องของการแย่งชิงอำนาจและผลประโยชน์¹²

หากพิจารณาเนื้อหาอัตลักษณ์จีนที่ถูกนำมาเสนอนับแต่ทศวรรษ 2510 เป็นต้นมา จะพบว่าความเป็นไทยที่นิยามโดยหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ โดยเฉพาะเรื่องระเบียบวินัย การรู้จัก-ที่ต่ำที่สูง และการให้ความสำคัญกับสถาบันกษัตริย์นี้ปรากฏอยู่ในอัตลักษณ์จีนที่ถูกนำเสนอต่อสาธารณชน โดยเฉพาะใน *อยู่กับก๋ง* ซึ่งเป็นวรรณกรรมเกี่ยวกับคนจีนในไทยที่ถูก

¹² โปรตตุ สายชล, 2550

ผลิตซ้ำมากที่สุดนั้น¹³ จะพบว่าเนื้อหาสะท้อนถึงความสำคัญของสถาบันกษัตริย์ที่คนจีนเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร และหากนำเอาอยู่กับกันไปเทียบกับวรรณกรรมเรื่องอื่นๆ จะพบว่าอยู่กับกังไม่สะท้อนความขัดแย้งระหว่างวัย ในทางตรงข้ามวรรณกรรมเรื่องนี้กลับเน้นการรู้จักที่ต่ำ-ที่สูง กล่าวคือหยกยอมรับฟังคำสั่งสอนของกังโดยไม่ตั้งคำถาม และตัวละครกังก็อยู่ในฐานะของผู้ใหญ่ที่มีเมตตาเยียมไปด้วยคุณธรรมต่อผู้ที่อยู่ต่ำกว่า คอยพร่ำสอนให้หยกรู้จักระเบียบวินัยและขยันขันแข็งทำตามหน้าที่ของตน

อยู่กับกัง ฉบับละครเฉลิมพระเกียรติ “ละครที่ต้องดู...เพื่อไม่ให้คนดีหายไปจากสังคมไทย”

¹³ ล่าสุดคือการนำมาผลิตเป็นละครโทรทัศน์เฉลิมพระเกียรติฉายทาง ททบ. 5 ในปี พ.ศ.2548 ซึ่งเป็นช่วงที่วิกฤตการณ์การเมืองไทยเริ่มก่อตัวขึ้น โดยมีคำโฆษณาว่า “อยู่กับกัง...ละครที่ต้องดูเพื่อไม่ให้คนดีหายไปจากสังคมไทย”

นอกจากอยู่กับกงแล้ว หากพิจารณาเนื้อหาสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวกับคนจีนในไทยที่ได้กล่าวมาในช่วงต้นของบทความจะพบว่ามักเลือกสรรนำเอาความเป็นไทยมาสอดแทรกสร้างอัตลักษณ์จีน เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคมไทย โดยมักสื่อไปในทิศทางเดียวกันคือ เน้นเรื่องความสำคัญของสถาบันกษัตริย์ การรู้จักที่ต่ำ-ที่สูง การกระทำตามหน้าที่ของตน และภาพของสังคมไทยและบทบาทของคนจีนในไทยที่ปราศจากการเมืองตั้งสะท้อนในโครงเรื่องวาทกรรมคนจีนเสื่อผืนหมอนใบใต้พระบรมโพธิสมภารที่ให้ภาพคนจีนที่สงบนิ่งทางการเมือง

4.2 ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

แม้บรรดาชนชั้นกลางในปัจจุบันจะผ่านประสบการณ์การต่อสู้เรียกร้องประชาธิปไตยที่สำคัญถึง 2 ครั้งคือเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 และเหตุการณ์ พฤษภาทมิฬ พ.ศ.2535 ทว่านิยามของประชาธิปไตยที่พวกเขาได้รับรู้นั้นไม่ได้เป็นประชาธิปไตยที่มุ่งแสดงถึงสิทธิความเท่าเทียมแบบตะวันตกแต่เป็นประชาธิปไตยที่ถูกสร้างขึ้นโดยประสานกับอัตลักษณ์ความเป็นไทยหรือความเป็นไทยที่ถูกนิยามโดยชนชั้นนำจนกล่าวได้ว่าประชาธิปไตยไทยนั้นเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งที่รัฐใช้ในการกำหนดควบคุมพลเมือง (Connors, 2003)

คอนเนอร์สได้ชี้ให้เห็นว่าเอกสารของภาครัฐในการโฆษณาส่งเสริมประชาธิปไตยไทยนับแต่ทศวรรษ 2500 เป็นต้นมามักเน้นย้ำเรื่องความจำเป็นในการสร้างชนชั้นกลางซึ่งจะเป็นผู้พัฒนาประชาธิปไตยหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งพวกเขาจะเป็นพลเมืองประชาธิปไตยอย่างไรก็ตามมีการนิยามว่าพลเมืองประชาธิปไตยจะต้องรู้จักหน้าที่ของตนและหน้าที่สำคัญคือการปกป้องสถาบันชาติศาสนาและพระมหากษัตริย์และปัญหาของการเมืองไทยเกิดจากการที่บุคคลมักรู้จักคำนึงแต่เรื่องสิทธิมากกว่าหน้าที่ (Connors, 2003) การส่งเสริมประชาธิปไตยในที่นี้จึงสอดคล้องไปกับกการนิยามความเป็นไทยที่กระทำโดยหม่อมราชวงศ์ศีกฤทธิ์ ปราโมช

ในช่วงทศวรรษ 2520-ทศวรรษ 2530 ซึ่งเป็นช่วงที่โครงเรื่องประวัติศาสตร์คนจีนเสื่อผืนหมอนใบใต้พระบรมโพธิสมภารเริ่มเปลี่ยนฐานะจากเรื่องเล่าสู่วาทกรรมนั้นมีการ

นิยามประชาธิปไตยที่เชื่อมโยงเข้ากับสถาบันกษัตริย์และการสอนให้คนรู้จักหน้าที่และตำแหน่งของตนในชาติอย่างชัดเจนในปี พ.ศ.2527 มีสิ่งพิมพ์ 2 ชิ้นที่ปรากฏขึ้นเพื่อเสริมสร้างต่อกย้ำความหมายของประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขชิ้นแรกจัดทำโดยคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติคือ*ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยสำหรับประชาชน*ซึ่งเนื้อหาคือความพยายามในการผสมผสานประชาธิปไตยกับความเป็นไทยส่วนประกอบของลักษณะไทยในหนังสือเล่มนี้มาจากกรมพระยาดำรงราชานุภาพที่ว่าคนไทยรู้จักผสมผสานประโยชน์อดทนและรักในอิสรภาพมาชาติเรื่อรัชกาลที่ 7 พระราชทานรัฐธรรมนูญปรากฏขึ้นมีการพูดถึงพัฒนาการของสิทธิของประชาชนนับแต่รัชกาลที่ 5 มีการกล่าวถึงหน้าที่ของประชาชนที่ต้องภักดีต่อรัฐและอธิบายเรื่องหน้าที่ของผู้แทนประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐ

แต่ส่วนที่น่าสนใจคือส่วนที่ว่าด้วยเจตจำนงของประชาชนมีการระบุว่าประชาชนไม่ใช่รัฐบาลการนำความเห็นประชาชนมาพิจารณาเป็นเครื่องมือกำหนดนโยบายเสมือนการให้ประชาชนเป็นรัฐบาลซึ่งจะนำไปสู่วิกฤตการณ์เมืองจำต้องแยกประชาชนออกจากการปกครองและสร้างกลไกที่ทำให้เสียงของประชาชนได้ยินการเลือกตั้งไม่ใช่คำตอบเพราะเป็นแค่การเลือกคนไม่ใช่นโยบายและการที่คนไม่ได้ออกเสียงเลือกตั้งกันทั้งหมดทุกคนทำให้การเลือกตั้งไม่ได้สะท้อนเจตจำนงที่แท้จริงของประชาชน

อีกเล่มหนึ่งพิมพ์โดยสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นการนำบทสนทนาจากรายการ “คิดด้วยกัน...การสร้างประชาธิปไตยเป็นหน้าที่ของใคร?” ซึ่งออกอากาศทางวิทยุระหว่าง กุมภาพันธ์-มิถุนายน พ.ศ.2527 ซึ่งเนื้อหาเป็นการกล่าวดำทนิชาวชนบทที่ไว้วินัยประชาธิปไตยถูกนำไปเชื่อมต่อกับวินัยการรู้จักควบคุมตนเองทำตามกฎหมายและรู้จักสำนึกผิดเมื่อกระทำความผิดซึ่งสิ่งนี้ยังไม่เกิดขึ้นตัวอย่างที่ชัดเจนคือ การซื้อขายเสียงเนื้อหายังกล่าวถึงคนไทยว่ายังไม่พร้อมสำหรับประชาธิปไตยเต็มขั้นเพราะคนไทยยังพัฒนาไม่ถึงขั้นนั้น

ครั้นปี พ.ศ.2530 ซึ่งเป็นปีครบรอบพระราชสมภพ 60 พรรษาหลังจากนั้นมีการฉายสารคดีพระเจ้าอยู่หัวกับทศพิธราชธรรมต่อมาปี พ.ศ.2533 คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติตีพิมพ์หนังสือจากสารคดีนั้นให้ภาพกษัตริย์ในฐานะสมมติเทพภาพกษัตริย์เสด็จเยือนออสเตรเลียรับปริญญาเกิตติมาศักดิ์ แต่ถูกประท้วงโดยชาวต่างชาติสื่อความหมายกษัตริย์ที่เป็นคนไทยและเป็นคนไทยที่ถูกต่างชาติคุกคามสื่อสารว่ากษัตริย์และประชาชนเป็นหนึ่งเดียวกันมีการเชื่อมประชาชนเข้ากับกับอุดมการณ์ชาติและขณะเดียวกันเนื้อหาของหนังสือยังกล่าวถึงปัญหาของประชาชนว่าเกิดจากการไม่รู้จักรับผิดชอบตนเอง (Connors, 2003)

นับแต่กลางทศวรรษ 2530 โดยเฉพาะภายหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬความมั่นใจในพลังของชนชั้นกลางทำให้เกิดการผลิตงานจำนวนมากที่มองชนชั้นกลางในฐานะพลังประชาธิปไตยโดยงานที่ทรงอิทธิพลมากที่สุดคืองานของอเนก เหล่าธรรมทัศน์เรื่อง*สองนคราประชาธิปไตย: แนวทางการปฏิรูปการเมืองเศรษฐกิจเพื่อประชาธิปไตย* (อเนก, 2538) ขณะเดียวกันก็เกิดการสร้างประวัติศาสตร์เรื่องเล่าเกี่ยวกับชนชั้นกลางกับการเคลื่อนไหวประชาธิปไตยโดยเริ่มเกิดการมองเหตุการณ์การเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เกิดขึ้นก่อนหน้าพฤษภาทมิฬ พ.ศ.2535 ทั้ง 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 กับเหตุการณ์ปฏิวัติ พ.ศ. 2475 ว่าล้วนเป็นการเคลื่อนไหวของชนชั้นกลาง¹⁴ ในแง่หนึ่งการผลิตงานดังกล่าวทำให้เกิดการมองว่าชนชั้นกลางเชื้อสายจีนในปัจจุบันมีส่วนเชื่อมโยงกับการเคลื่อนไหวประชาธิปไตยที่มีความต่อเนื่องกันมาอย่างยาวนาน การรับรู้ดังกล่าวจึงสร้างเสริมให้ชนชั้นกลางรู้สึกถึงความชอบธรรมของตนในการปกป้องประชาธิปไตยซึ่งถูกนิยามเชื่อมโยงอยู่ภายใต้กรอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขกำหนดให้คนรู้จักตำแหน่งหน้าที่ของตัวเองรู้จักทำตามหน้าที่ ความวุ่นวายทางการเมืองที่เกิดขึ้นเกิดจากประชาชนไร้ระเบียบวินัยไม่รู้จักควบคุมตนเองและ

¹⁴ อาทิ ชาญวิทย์ และธำรงค์ศักดิ์, 2541; นครินทร์, 2535

ทำตามหน้าที่หากผู้คนหรือส่วนต่างๆในสังคมรู้จักทำหน้าที่ของตนเองตามที่ถูกกำหนดไว้เหมือนกลไกของเครื่องจักรสังคมก็จะอยู่ได้อย่างสงบสุขและมีเสถียรภาพ

ขณะเดียวกันวาทกรรมคนจีนเสื่อผืนหมอนใบได้พระบรมโพธิสมภาร ที่นำไปสู่การให้ความหมายต่อการสร้างเนื้อสร้างตัวจากสถานะคนจีนเสื่อผืนหมอนใบจนมีฐานะมั่นคงด้วยความขยันขันแข็งภายใต้ร่มพระบรมโพธิสมภารซึ่งให้เสถียรภาพและความมั่นคงแก่การสร้างฐานะของคนจีน ก็เป็นพลังผลักดันให้ชนชั้นกลางซึ่งส่วนใหญ่มีเชื้อสายจีนหวงแหนเสถียรภาพและความมั่นคงอันมีพระมหากษัตริย์เป็นแกนกลาง เมื่อพวกเขา รู้สึกว่าเสถียรภาพและความมั่นคงดังกล่าวกำลังถูกทำลายลงโดยอดีตนายกรัฐมนตรีนายทักษิณ ชินวัตร พวกเขาจึงออกมาร่วมเคลื่อนไหวกับกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย

5. สรุป

สำนึกประวัติศาสตร์ของชนชั้นกลางไทยเชื้อสายจีนภายใต้วาทกรรมคนจีนเสื่อผืนหมอนใบได้พระบรมโพธิสมภารได้หล่อหลอมให้พวกเขาเชื่อและศรัทธาในสถาบันกษัตริย์อย่างเหลือล้นเนื่องจากพวกเขาเชื่อว่าการสร้างเนื้อสร้างตัวสู่สถานะชนชั้นกลางนี้เกิดขึ้นภายใต้ร่มพระบรมโพธิสมภารขณะเดียวกันภายใต้กระบวนการตอรองนิยามตัวตนของคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อเปลี่ยนพลิกความหมายจากคนขายขอบสู่การเป็นส่วนสำคัญของชาติไทยนั้นสถาบันกษัตริย์ในฐานะสัญลักษณ์อันทรงพลังของความเป็นไทยก็มีส่วนสำคัญในการช่วยให้คนไทยเชื้อสายจีนสามารถนิยามตัวตนของพวกเขาใหม่ได้ อาทิผ่านการเชื่อมโยงตัวเองกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในฐานะกษัตริย์ลูกจีนที่ทำหน้าที่กู้บ้านกู้เมือง

ขณะเดียวกันภายใต้บริบทที่บรรดาชนชั้นกลางเหล่านี้เติบโตขึ้นนั้นโดยเฉพาะในช่วงทศวรรษ 2520-ทศวรรษ 2530 ที่การก่อรูปของวาทกรรมคนจีนเสื่อผืนหมอนใบได้พระบรมโพธิสมภารได้ก้าวสู่จุดสูงสุดการนิยามประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็น

ประมุขก็ถูกระทำอย่างเป็นระบบเช่นกันกระทั่งประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขนี้ที่เน้นเรื่องการจรรงรักภักดีต่อชาติศาสนาพระมหากษัตริย์สอนให้คนรู้จักตำแหน่งแห่งที่ของตนและการเลือกตั้งไม่ใช่ทางออกของปัญหาฝังรากลึกลงไปในโลกทัศน์ของชนชั้นกลาง

การเติบโตภายใต้การปะทะประสานของวาทกรรมคนจีนเสียผืนหมอนใบใต้พระบรมโพธิสมภารและสำนึกประชาธิปไตยแบบที่ได้กล่าวถึงข้างต้นนี้ทำให้ชนชั้นกลางไทยเชื้อสายจีนมีโลกทัศน์และสำนึกทางการเมืองแบบหนึ่งที่มีส่วนอย่างสำคัญในการผลักดันให้พวกเขาออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองจนเกิดเป็นปรากฏการณ์ลูกจีนกู้ชาติ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- เกษียร เตชะพีระ, (2550). **เกษียร เตชะพีระ: ปราบฎการณืมือบพันธมิตตรา**. สืบค้นจาก <http://prachatai.com/journal/2008/08/17905> (29 สิงหาคม).
- เกษียร เตชะพีระ. (2537). **แอลอดลายม้งกร : รวมข้อเขียนว่าด้วยความเป็นเงินในสยาม**. กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คปไฟ.
- เขียน อีระวิทย์. (2521). **ความสัมพันธ์ไทยกับเงินในทรศนะของคนไทย**. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2518). **ทรศนะของคนไทยที่มีต่อเงินและญี่ปุ่น**. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เครก เจ. เรย์โนลด์ส. (2550). **เจ้าสัว ขุนศึก ศักดินา ปัญญาชน และคนสามัญ**,
- จี. วิลเลียม สกินเนอร์. (2529). **สังคมเงินในประเทศไทย : ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์**. แปลโดย พรรณี ฉัตรพลรักษ์ และคณะ. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- จุลชีพ ชินวรรณ. (2530). **พัฒนาการเงินศึกษาในประเทศไทย : ค.ศ.1971-1984**. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชัยอนันต์ สมทวนิช. (2551). **ลูกเงินรักชาติ**. สืบค้นจาก <http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9510000097001> (17 สิงหาคม).
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ อารังศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์. บก. (2541). **จาก 14 ถึง 6 ตุลา**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์,

- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2535). **การปฏิวัติสยาม 2475**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- นิสดารก์ เวชยานนท์. (2544). **การระดมทุน : กรณีศึกษามูลนิธิ/สมาคมจีนในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : ศูนย์สาธาณประโยชน์และประชาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- เบนดิกท์ แอนเดอร์สัน. (2553). **ในกระจก : วรรณกรรมและการเมืองสยามยุคอเมริกัน**. แปลโดย ไอดา อรุณวงศ์. กรุงเทพฯ : อ่าน.
- โบตัน. (2542). **จดหมายจากเมืองไทย**. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- “ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 53.” 2502. **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 76 ตอนที่ 11, 17 มกราคม. ฉบับพิเศษ, 3-4.
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2548). **และแล้วความเคลื่อนไหวก็ปรากฏ : การเมืองและวัฒนธรรมของนักศึกษาและปัญญาชนก่อน 14 ตุลา**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปวย อึ้งภากรณ์.(2516). **สันติประชาธรรม**. กรุงเทพฯ : เคล็ดไทย
- ผาสุก พงไพจิตร และคริส เบเคอร์. (2546). **เศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยกรุงเทพฯ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์ซิลค์เวอร์ม.
- ประวัติ...เฉลิม รงคผลิน**. (2555). สืบค้นจาก http://www.praphansarn.com/new/c_writer/detail.asp?ID=229
- ประวัติ.. โบตัน**. (2553). สืบค้นจากhttp://www.praphansarn.com/new/c_writer/detail.asp?ID=22

- พัชรี วราศรัย. (2537). **นวนิยายไทยที่เสนอภาพสังคมชาวจีนในเมืองไทย**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต หน่วยศึกษาระดับปริญญาตรีเปรียบเทียบ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ธเนศ วงศ์ยานนาวา. บก. (2549). **จักรวาลวิทยา : บทความเพื่อเป็นเกียรติแก่ นิธิ เอียวศรีวงศ์**. กรุงเทพฯ : มติชน.
- ธงชัย วินิจจะกุล. (2544). ประวัติศาสตร์ไทยแบบราชาชาตินิยม : จากยุคอาณานิคมอำพรางสู่ราชาชาตินิยมใหม่หรือลัทธิเสด็จพ่อของระดมในประเทศไทยในปัจจุบัน. **ศิลปวัฒนธรรม** 23, 1 (พฤศจิกายน 2544) : 56-65.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2551). ลูกจีนรักชาติ. **มติชนรายสัปดาห์** 28, 1461 (15-21 สิงหาคม): 25.
- ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 76 ตอนที่ 11, 17 มกราคม พ.ศ. 2502
- วารุณี ไอสถารมย์ บก. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. (2555). **คำประกาศเกียรติคุณ**. สืบค้นจาก http://art.culture.go.th/index.php?case=artistDetail&art_id=39&page=&side=book&detail=biography
- วิทยา วิทยอำนาจคุณ และ ศิลป โหรรพิชัย. (2526). **คนจีน 200 ปีภายใต้พระบรมโพธิสมภาร**. กรุงเทพฯ : เส้นทางเศรษฐกิจ.
- สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. (2544). **ประวัติศาสตร์ที่เพิ่งสร้าง : รวมบทความเกี่ยวกับกรณี 14 ตุลา และ 6 ตุลา**. กรุงเทพฯ : 6 ตุลารำลึก.
- สายชล สัตยานุรักษ์. (2550). **คึกฤทธิ์กับประดิษฐกรรมความเป็นไทย**. กรุงเทพฯ: มติชน
- สุภา สิริสิงห. (2555). สืบค้นจาก http://th.wikipedia.org/wiki/สุภา_สิริสิงห
- สิทธิเทพ เอกสิทธิพงษ์. (2553). **ชีวิตสามัญชนจีนในกรุงเทพฯ ระหว่างพ.ศ. 2500-2517**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เสถียร ศุภโสภณ. (2527). **สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชและบทบาทชาวจีนในสยาม.**

กรุงเทพฯ : เส้นทางเศรษฐกิจ.

หยก บุรพา...งานนักเขียนคือการสร้างอนุสาวรีย์ให้ตัวเอง. (2553). สืบค้นจาก http://www.praphansarn.com/new/c_talk/detail.asp?ID=139 (10 มิถุนายน).

หยก บุรพา. (2519). **อยู่กับก๋ง.** กรุงเทพฯ : ประพันธ์สาส์น.

อเนก เหล่าธรรมทัศน์. (2538) **สองนคราประชาธิปไตย : แนวทางการปฏิรูป การเมือง เศรษฐกิจเพื่อประชาธิปไตย.** กรุงเทพฯ : มติชน.

อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. (2555). รากฐานของความขัดแย้ง : ความเปลี่ยนแปลงทางกา
เมืองไทย. เอกสารประกอบการสัมมนา **The Japanese Society for Thai
Studies** ครั้งที่ 15 ณ มหาวิทยาลัยโอซาก้า และมหาวิทยาลัยเกียวโต, 6-8
กรกฎาคม 2555.

อากง อาม่า พา “ลูกจิ้นรักชาติ” ชุมมุคักักย่านเยาวราช ไม่เอาแดง ไม่เอาแมว.
(2555). สืบค้นจาก<http://www.oknation.net/blog/prompzy/2010/04/28/entry-1> (1พฤษภาคม 2555).

เอกสารจดหมายเหตุแห่งชาติ.

ก/ป5/2517/13

เอกสารจดหมายเหตุธรรมศาสตร์.

B 5.2.2/11

ASTV ผู้จัดการออนไลน์. (2554). พบลูกจีนเมืองชลฯ “รักชาติรักในหลวง” ไหว้พระบรมฉายาลักษณ์ทุกเช้า. สืบค้นจาก <http://www.manager.co.th/local/Viewnews.aspx?NewsID=9540000164487> (26 ธันวาคม).

ภาษาอังกฤษ

Anderson, Benedict. (1990). Murder and Progress in Modern Siam. **New Left Review** 181 (May-June): 33-48.

Connors, Michael Kelly. (2003). **Democracy and National Identity in Thailand**. London :Routledge Curzon.

Galaska, Chester F. (1969). **Continuity and change in Dalat Plu : A Chinese M A Chinese Middle Class Business Community in Thailand**. Ph.D. dissertation., Syracuse University, 1969.

Tejapira, Kasian. “The misbehaving jeks: the evolving regime of Thainess and Sino-Thai Challenges.” *Asian Ethnicity* 10, 3 (October 2009) : 263-283.